

การอภิปรายเทิดพระเกียรติ

เรื่อง

พระอัจฉริยภาพเลิศล้ำในสยาม

วันจันทร์ที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ณ ห้องประชุมรัฐสภา

การอภิปรายเทิดพระเกียรติ

เรื่อง

พระอัจฉริยภาพเลิศล้ำในสยาม

สังพิมพ์รัฐสภา

วันจันทร์ที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ณ ห้องประชุมรัฐสภา

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

พระมหากษัตริย์

เอกสารประกอบการอภิปรายเทิดพระเกียรติ

เรื่อง

"พระอัจฉริยภาพเลิศล้ำในสยาม"

วันจันทร์ที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒

ณ ห้องประชุมรัฐสภา อาคารรัฐสภา ๑

รองศาสตราจารย์ชงทอง จันทร์วงศ์
คณบดีคณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิ่งพิมพ์รัฐบาล

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

พระมหากษัตริย์

รองศาสตราจารย์ธองทอง จันทรางศุ
คณบดีคณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเบื้องต้น

ท่ามกลางความร้อน ความหนาว แดดกล้า และความมืดมิด สัตว์โลกชนิดหนึ่งได้สร้างวิวัฒนาการของตนเองขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปและมั่นคง จนกระทั่งในที่สุดสัตว์โลกชนิดนี้ทรงพลาณภาพพอที่จะขนานนามดวงดาวที่อาศัยอยู่ว่า “โลกมนุษย์” คือ โลกที่มีมนุษย์เป็นเจ้าของ เป็นนายเหนือสัตว์โลกทั้งปวง เหตุที่มนุษย์เก่งกล้าสามารถและกระทำการดังกล่าวได้เป็นผลสำเร็จ เหตุหนึ่งก็คือมนุษย์เป็นสัตว์สังคม กล่าวคือมนุษย์เล็งเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะยิ่งกว่าความพึงพอใจที่จะอยู่เป็นอิสระโดดเดี่ยวจากผู้อื่น ดังนั้นในประวัติศาสตร์ของมนุษย์ เราจึงจะได้พบเห็นการรวมตัวกันเป็นสังคมในรูปแบบต่างๆ เริ่มตั้งแต่ลักษณะเป็นเผ่า เป็นหมู่ตลอดจนกระทั่งถึงปัจจุบันที่มีการรวมกันเป็นประเทศชาติและสมาคมระหว่างชาติเป็นต้น และเมื่อมีการรวมตัวเป็นสังคมเช่นนี้แล้ว ธรรมชาติก็สอนมนุษย์ต่อไปอีกว่าสังคมทุกสังคมจะเจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่นได้ก็ต้องมีระเบียบวินัยและ “หัวหน้าของสังคม” เป็นหลักในการปกครอง

เมื่อกล่าวถึงหัวหน้าของสังคม หากเราจะทบทวนดูประวัติการณ์ที่ผ่านมาเราจะเห็นได้ว่า ได้มีหัวหน้าของสังคมเกิดขึ้นมากมายหลายชนิด เรียกชื่อออกไปต่าง ๆ กัน แต่ถ้าจะกล่าวโดยเฉพาะเจาะจงถึงหัวหน้าของสังคมในระดับประเทศนั้น ในปัจจุบันเราคงจะเป็นได้ว่าประเทศส่วนใหญ่ถ้าไม่มีประมุขของประเทศในรูปของประธานาธิบดี ก็จะเป็นในรูปแบบของพระมหากษัตริย์ อย่างใดอย่างหนึ่งในสองประการนี้

สำหรับเฉพาะกรณีของประเทศไทยเรานั้น ตั้งแต่เมื่อแรกสร้างบ้านแปงเมืองในยุคสุโขทัยสืบมาโดยลำดับจนถึงปัจจุบันนี้ เรามีพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐเป็นประมุขของประเทศตลอดมา โดยในอดีตสมัยนั้น พระมหากษัตริย์ทรงเป็นทั้งเจ้าชีวิตและเจ้าแผ่นดิน คือทรงพระบรมเดชานุภาพเป็นต้นพัน โดยหลักแล้วจะโปรดเกล้าฯ ให้ผู้ใดสิ้นชีวิตลงก็ยอมกระทำได้ และทรงเป็นเจ้าของที่ดินตลอดทั่วราชอาณาจักร แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในเดือนมิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ นั้น พระราชสถานะของพระมหากษัตริย์ได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ทรงเปลี่ยนฐานะมาเป็นพระมหากษัตริย์ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎเกณฑ์แม่บทในการใช้พระราชอำนาจทั้งปวง

พระมหากษัตริย์ในนานาประเทศ

คำว่าพระมหากษัตริย์ที่ใช้ในที่นี้ เป็นคำที่มีความหมายกลาง ๆ หมายถึงประมุขของรัฐที่ได้รับตำแหน่งโดยการสืบสันตติวงศ์ ซึ่งในแต่ละประเทศอาจเรียกชื่อเฉพาะต่าง ๆ กันไปได้ เช่น ประเทศไทย อังกฤษ สวีเดน เบลเยียม เรียกประมุขของรัฐของตนว่า “พระมหากษัตริย์” ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นเรียกว่า “พระเจ้าจักรพรรดิ” และประเทศโมนาโกเรียกประมุขของตนว่า “เจ้าชาย” เป็นต้น

นอกจากนั้น ประมุขของรัฐในรูปแบบของพระมหากษัตริย์ยังอาจจำแนกประเภทย่อยออกไปตามพระราชอำนาจและพระราชสถานะ ๓ ประเภทดังนี้ คือ

ก) พระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ในระบอบการปกครองเช่นนี้ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของรัฐ มีพระราชอำนาจและพระบรมเดชานุภาพเด็ดขาดและล้นพ้น แต่พระองค์เดียว ทรงเป็นองค์รัฐอธิปัตย์ ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการได้โดยลำพังพระองค์ พระบรมราชวินิจฉัยของพระมหากษัตริย์เป็นที่สุดในทุกกรณี

การปกครองโดยแบบแผนเช่นนี้ เคยให้อยู่ในประเทศไทยของเราเมื่อก่อนปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ และในประเทศต่าง ๆ อีกมากมายในอดีตสมัย

ข) พระมหากษัตริย์ในระบอบปริมิตาญาสิทธิราชย์ ในระบอบการปกครองเช่นนี้ พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจทุกประการ เว้นแต่ที่ต้องถูกจำกัดโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เช่น การบัญญัติกฎหมาย การกำหนดงบประมาณแผ่นดิน ต้องให้รัฐสภาเห็นชอบก่อน การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นอำนาจของผู้พิพากษา ซึ่งมีอิสระในการพิจารณาพิพากษารวดคดียึดตามกฎหมาย แต่ความแตกต่างอย่างสำคัญอยู่ตรงที่ว่า อำนาจบริหารนั้นยังคงเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยแท้ คือทรงแต่งตั้งและถอดถอนนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีทั้งคณะรับผิดชอบโดยตรงต่อพระมหากษัตริย์ ประมุขของรัฐเช่นนี้มักเป็นกรณีสืบเนื่องมาจากเหตุที่พระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์แต่เดิมทรงยินยอมที่จะจำกัดพระราชอำนาจบางประการของพระองค์ลงมาโดยวิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ประชาชน เช่นประเทศญี่ปุ่นสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศเอธิโอเปียในรัฐสมัยสมเด็จพระเจ้าจักรพรรดิ ไฮเลเซลลาซี และประเทศซาอุดีอาระเบียในปัจจุบัน เป็นต้น

ค) พระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ได้แก่ การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เช่นที่ประเทศไทยเราเป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ ในระบอบการปกครองเช่นนี้ พระมหากษัตริย์จะทรงเป็นพระประมุขของประเทศเท่านั้น แต่การใช้พระราชอำนาจในทุกกรณีไม่ว่าจะเป็นด้านนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ พระมหากษัตริย์มิได้ใช้พระราชอำนาจเหล่านั้นด้วยพระองค์เอง หากแต่มีองค์กรหรือหน่วยงานรับผิดชอบต่าง ๆ กันไป พระราชอำนาจทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นในฐานะประมุขของรัฐหรือในฐานะอื่น ๆ ย่อมถูกกำหนดไว้โดยแจ้งชัดในรัฐธรรมนูญ

การปกครองเช่นนี้ นอกจากประเทศไทยแล้วยังมีประเทศอื่นอีกหลายประเทศ เช่น อังกฤษ และญี่ปุ่น เป็นต้น

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ หมวดพระมหากษัตริย์

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ซึ่งมีบทมาตราทั้งสิ้นเป็นจำนวนกว่าสามร้อยมาตรา มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องโดยตรงบ้าง โดยอ้อมบ้าง กับสถาบันพระมหากษัตริย์ปรากฏอยู่ในหมวดต่าง ๆ มิใช่น้อย เริ่มตั้งแต่หมวด ๑ บททั่วไป ตั้งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น อย่างไรก็ตาม เพื่อแสดงให้เห็นประจักษ์ชัดถึงพระราชสถานะพิเศษที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขของชาติ และเป็นสถาบันในกฎหมายรัฐธรรมนูญที่มีความสำคัญยิ่งยวด รัฐธรรมนูญของไทยทุกฉบับรวมทั้งฉบับปัจจุบันจึงมีบทบัญญัติหมวดว่าด้วยพระมหากษัตริย์เป็นการเฉพาะ เพื่อบัญญัติแสดงเนื้อหาสาระที่สำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ ตามวิถีทางประชาธิปไตยของไทยให้ปรากฏ

หากเราจะได้พิจารณาทบทวนบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๒ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ตั้งแต่มาตรา ๘ จนถึงมาตรา ๒๕ รวม ๑๘ มาตรา จะพบว่าบทบัญญัติดังกล่าวอาจจำแนกออกได้เป็นกลุ่มเรื่อง ๔ กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มที่ว่าด้วยพระราชสถานะและพระราชอำนาจ (มาตรา ๘ ถึงมาตรา ๑๑) กลุ่มที่ว่าด้วยคณะองคมนตรี (มาตรา ๑๒ ถึงมาตรา ๑๖) กลุ่มที่ว่าด้วยผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (มาตรา ๑๘ ถึงมาตรา ๒๑) และกลุ่มที่ว่าด้วยการสืบราชสมบัติ (มาตรา ๒๒ ถึงมาตรา ๒๕) และนอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติว่าด้วยข้าราชการในพระองค์และสมุหราชองครักษ์ (มาตรา ๑๗) เป็นพิเศษอีกมาตราหนึ่งด้วย

เพื่อสะดวกแก่ความเข้าใจ จะได้กล่าวถึงบทบัญญัติในหมวดพระมหากษัตริย์เรียงลำดับตามกลุ่มของเนื้อหาสาระ และเรียงมาตราไป ดังนี้

กลุ่มบทบัญญัติว่าด้วยพระราชสถานะและพระราชอำนาจ

(๑) มาตรา ๘ องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้

บทบัญญัติในลักษณะเดียวกันนี้ ได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของไทยตั้งแต่สมัยเริ่มแรกระบอบประชาธิปไตย โดยปรากฏเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ แต่เพียงความในวรรคแรก คือส่วนที่กำหนดว่า “องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้” ต่อมาอีกหลายปี ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๔๙๐ จึงมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติวรรคสอง ที่กำหนดว่า “ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้” ขึ้น เพื่อแก้ข้อขัดข้องที่ก่อนหน้านั้นมีผู้จับจ้องฟ้องพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นคดีในโรงศาล ซึ่งขัดกับหลักที่ว่า “ทรงเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้” เป็นอย่างยิ่ง และตั้งแต่มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติให้มีความสมบูรณ์เช่นนี้แล้ว รัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มา รวมทั้งฉบับปัจจุบันก็ได้มีบทบัญญัติเดินตามรอยเดิมโดยมิได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมแต่ประการใด

มูลเหตุที่ได้มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญตามเนื้อความที่กล่าวข้างต้นนี้ ครั้งหนึ่งพระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา) อดีตองคมนตรีและนักกฎหมายอาวุโสได้เคยกรุณาเล่าให้ผู้เขียนทราบ ว่า ท่านซึ่งเป็นผู้ร่างในชั้นแรกได้รับอิทธิพลมาจากรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่น และเห็นว่าเป็นหลักการที่สอดคล้องกับความคิดความเชื่อของคนไทย จึงนำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของไทย ด้วยความประสงค์

ที่จะสำแดงพระราชสถานะอันสูงสุดของพระมหากษัตริย์ให้ประจักษ์ ตามคติการปกครองประชาธิปไตย นั้นพระมหากษัตริย์ทรงอยู่เหนือความรับผิดชอบของทางการเมืองทั้งปวง และทรงอยู่เหนือจากการถูกวิพากษ์วิจารณ์ในทุกกรณี ที่เป็นดังนี้เนื่องจากทรงเป็นพระมหากษัตริย์ของคนทั้งประเทศ มิใช่ของคนหมู่ใดเหล่าใดโดยเฉพาะเท่านั้น และเนื่องจากพระราชสถานะอันสูงสุดนี้เอง เป็นเหตุให้เกิดผลที่ติดตามมาคือหลักที่ว่า “พระมหากษัตริย์ไม่ทรงกระทำผิด”

“THE KING CAN DO NO WRONG” คือ ผู้ใดจะฟ้องร้องหรือกล่าวหาพระมหากษัตริย์ในทางใดๆ มิได้ ไม่ว่าจะเป็ในทางคดีฝ่ายแพ่งหรือคดีอาญาก็ตาม

บางท่านคงอาจจะสงสัยว่า เหตุใดพระมหากษัตริย์จึงทรงกระทำผิดมิได้ ในเมื่อก็ยังทรงปฏิบัติพระราชกิจต่าง ๆ อยู่เนืองนิจการ ซึ่งเป็นธรรมดาว่าจะมีข้อผิดพลาดบ้างไปบ้างในบางประการ แต่ถ้านึกทบทวนดูให้ดีแล้วจะเห็นได้ว่า พระราชกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ไม่ว่าจะเป็ในด้านนิติบัญญัติ บริหาร หรือตุลาการก็ตาม ล้วนแต่มีผู้รับสนองพระราชโองการกระทำแทนทั้งสิ้น มิได้ทรงเป็นต้นคิดหรือลงมือปฏิบัติกิจการเหล่านั้นด้วยพระองค์เอง ส่วนในด้านพระราชกิจส่วนพระองค์ นั้นแล้วพระมหากษัตริย์ของประเทศไทยทุกพระองค์ต่างก็ไม่ทรงกระทำผิด ด้วยเหตุที่ทรงมั่นอยู่ในทศพิธราชธรรมคือธรรมสิบประการสำหรับพระมหากษัตริย์ ดังนั้นหลักสากลที่ว่าพระมหากษัตริย์ไม่กระทำผิดนั้น จึงนำมาใช้กันได้สนิทกับสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยในปัจจุบัน

(๒) มาตรา ๙ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

ประเทศไทยเรายังคงรักษาเอกราชสืบมาจนถึงปัจจุบันนี้ได้ ก็ด้วยเหตุที่เรามีความพร้อมเพรียงสามัคคีกันระหว่างชนในชาติ มีศาสนาหลายต่อหลายศาสนาเป็นร่มใจให้ชาวไทยครองตนอยู่ในศีลธรรมอันดี มีพระมหากษัตริย์เป็นร่มเกล้าให้ได้อยู่ร่วมเย็นเป็นสุขสืบมาทุกสมัย สถาบันพระมหากษัตริย์กับศาสนาจึงเป็นสัญลักษณ์พิเศษอย่างหนึ่งของชาติเรา

บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นมีความหมายว่า เนื่องจากประเทศไทยของเรานั้นประชากรส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขของรัฐโดยปกติแล้วจึงทรงเป็นพุทธมามกะ คือเป็นพระผู้สนับสนุนพุทธศาสนา แต่อย่างไรก็ดีในขณะเดียวกันก็ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก คือทรงทำนุบำรุงอุปถัมภ์ศาสนาทั้งปวงในขอบเขตพหุสมด้วย โดยไม่เลือกแบ่งแยกว่าเป็นศาสนาโน้นศาสนาโน้นแล้วจึงจะทรงอุปถัมภ์ ดังตัวอย่างที่เราได้เห็นอยู่ในปัจจุบันนี้แล้วว่าทรงปฏิบัติพระราชกิจตามรัฐธรรมนูญข้อนี้ได้อย่างสมบูรณ์หาที่ตำหนิมิได้บ่อยครั้งที่ทรงรับเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงร่วมพิธีของคริสต์ศาสนิกชนบ้าง อิสลามิกชนบ้าง ศาสนาอื่น ๆ บ้างอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศาสนาอิสลามนั้น ได้มีพระราชบัญญัติการบริหารองค์การศาสนาอิสลาม พุทธศักราช ๒๕๔๐ ไว้เป็นพิเศษด้วย

(๓) มาตรา ๑๐ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

คำว่า “พระมหากษัตริย์” นั้นเราได้นำมาใช้ในภาษาไทยกันจนคุ้นเคย จนบางครั้งจะเผลอลืมไปบ้างว่า คำว่า “มหากษัตริย์” ที่แท้จริงนั้นแปลความว่านักรบผู้ยิ่งใหญ่ ด้วยเหตุนี้เจ้าแห่งแคว้นในสมัยโบราณนั้นต้องทรงเป็นหัวหน้านำทัพออกศึกด้วยพระองค์เอง แม้เมื่อไม่นานมานี้พระมหากษัตริย์ในยุคแรกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเป็นอาทิ ก็ยังทรงนำทัพต่อสู้กับพม่าเข้าศึกด้วยพระองค์เอง ล่วงมาถึงกาลสมัยปัจจุบันแม้การรบในลักษณะเช่นนั้นจะไม่เกิดขึ้นอีกแล้วก็ตาม แต่พระมหากษัตริย์ก็ยังทรงเป็นมิ่งขวัญของเหล่าทหารหาญ

และเหนือสิ่งอื่นใด ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย ตามที่รัฐธรรมนูญได้ถวายพระเกียรติยศไว้เป็นครั้งแรก ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพสยาม” และนับแต่เวลานั้นเป็นต้นมา รัฐธรรมนูญที่ตราขึ้นภายหลังก็ได้มีบทบัญญัติทำนองเดียวกันนี้ปรากฏอยู่ทุกฉบับ และบางครั้งมีการบัญญัติเพิ่มเติมในตอนท้ายเพิ่มขึ้นด้วยว่า “ทรงเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหารทั้งปวง” (โปรดดูรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ มาตรา ๑๑) อย่างไรก็ตาม สำหรับความตอนท้ายนี้ ในรัฐธรรมนูญฉบับต่อมารวมทั้งฉบับปัจจุบันหาได้นำมาบัญญัติไว้ไม่

สำหรับถ้อยคำที่ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย” นี้จะมีความหมายเพียงใด มีนักวิชาการด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญท่านหนึ่ง คือ ศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ เครืองาม อธิบายว่า

“ในเรื่องนี้มีสองความเห็นคือ

(๑) การที่รัฐธรรมนูญให้พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทยนั้น เป็นการถวายพระเกียรติพระมหากษัตริย์ตามแบบพิธีเท่านั้น แท้จริงแล้วพระมหากษัตริย์จะทรงบังคับบัญชา และสั่งการทหารประการใดประการหนึ่งมิได้ เพราะขัดต่อกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับบัญชาของทหาร

(๒) การที่รัฐธรรมนูญให้พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทยนั้น เท่ากับยอมรับว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของกองทัพไทย ทั้งกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ และทรงมีพระราชอำนาจบังคับบัญชาการทหารและสั่งการเกี่ยวกับกองทัพได้ โดยทรงใช้พระราชอำนาจทางรัฐมนตรีว่าด้วยกระทรวงกลาโหม แต่ทั้งนี้พระบรมราชวินิจฉัยและพระบรมราชโองการที่ทรงสั่งการตามมาตรานี้ จำต้องมีนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ซึ่งมีผลเท่ากับว่าทรงสั่งการตามคำแนะนำและยินยอมของคณะรัฐมนตรีนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้พระมหากษัตริย์จึงทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศใช้และเลิก กฎอัยการศึกตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก และทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศสงครามโดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาในด้านตัวบุคคลนั้น พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการแต่งตั้ง และถอดถอนข้าราชการทหาร โดยทำเป็นประกาศพระบรมราชโองการเรื่องให้นายทหารรับราชการนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าความเห็นฝ่ายใดจะมีน้ำหนักยิ่งหรือหย่อนกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง มีข้อสังเกตว่า พระราชสถานะ “จอมทัพไทย” ตามรัฐธรรมนูญนี้มีใช่เป็นแต่เพียงถ้อยคำในกระดาดเท่านั้น หากแต่ได้ จำหลักลงในสำนึกของทหารไทยทุกคน เริ่มตั้งแต่ธงไชยเฉลิมพลประจำกองทหารนั้น ก็เป็นมงคลสูงสุดสำหรับหน่วย ด้วยเหตุว่าเป็นของได้รับพระราชทาน และได้บรรจุเส้นพระเจ้าไว้ในพระกรัณฑ์บนยอดปลายสุดของธง ดังนั้นเมื่อกองทหารและธงไชยเฉลิมพลไปปรากฏอยู่ ณ ที่ใด ก็เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้เสด็จพระราชดำเนินร่วมไปด้วยในกองทัพนั้น ทหารไทยจึงมีขวัญมั่นคง เพราะต่างทราบดีว่าตนปฏิบัติหน้าที่เสี่ยงภัยเพื่อประโยชน์สูงสุดของชาติเช่นเดียวกับพระประมุขของตนนั่นเอง

อนึ่ง พึงสังเกตว่ายศ “จอมพล” ซึ่งเป็นยศสูงสุดทางทหารในสมัยหนึ่งนั้น ต่างกับ “จอมทัพ” ซึ่งเป็นตำแหน่งสำหรับพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้เพราะพระมหากษัตริย์ทรงอยู่เหนือกองทัพและยศดาบรรดาศักดิ์ทั้งปวง หากแต่ทรงเป็นเกียรติศักดิ์สูงสุดของกองทัพแห่งชาติ

(๔) มาตรา ๑๑ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่สถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

พระราชสถานะสำคัญประการหนึ่งของพระมหากษัตริย์ คือ พระราชสถานะที่ทรงเป็นที่มาแห่งเกียรติยศทั้งปวง แต่ครั้งโบราณกาลพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขของชาติ ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะพระราชทานเกียรติยศแก่คนทุกชั้น ไม่ว่าจะเป็พื้นฐานันดรศักดิ์แห่งพระราชวงศ์ สมณศักดิ์ (คือฐานันดรศักดิ์ของพระภิกษุสงฆ์) และบรรดาศักดิ์ (คือฐานันดรศักดิ์ของขุนนาง ข้าราชการ) และทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะพระราชทานและเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุกตระกูลทุกลำดับชั้นด้วยการที่จะทรงสถาปนาฐานันดรศักดิ์หรือพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้น ในสมัยราชาธิปไตย การเหล่านี้ย่อมเป็นไปตามพระราชอัธยาศัยสุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตยตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแล้ว การสถาปนาและถอดถอนฐานันดรศักดิ์กิติการพระราชทานและเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์กิติ ต้องมีนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีรับสนองพระบรมราชโองการ

เกี่ยวกับบทบัญญัติมาตรานี้มีข้อควรสังเกตสองประการกล่าวคือ

(ก) ปัจจุบันยังคงมีธรรมเนียมที่จะทรงสถาปนาฐานันดรศักดิ์แห่งพระราชวงศ์ และพระราชทานสมณศักดิ์อยู่ แต่สำหรับบรรดาศักดิ์ขุนนางหรือข้าราชการนั้น ทุกวันนี้เป็นการพ้นสมัยแล้ว

(ข) บทบัญญัติมาตรา ๑๑ มีความกล่าวถึงเฉพาะพระราชอำนาจที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ส่วนพระราชอำนาจที่จะทรงถอดถอนฐานันดรศักดิ์และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้น มิได้นำมาบัญญัติไว้ในหมวดพระมหากษัตริย์ หากแต่นำไปบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒๖ (หมวด ๗ คณะรัฐมนตรี)

กลุ่มบทบัญญัติว่าด้วยคณะองคมนตรี

มาตรา ๑๒ พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและทรงแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่ง และองคมนตรีอื่นอีกไม่เกินสิบแปดคนประกอบเป็นคณะองคมนตรี คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และมีหน้าที่อื่นตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๓ การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรี หรือการให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งองคมนตรีอื่นหรือให้องคมนตรีอื่นพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๔ องคมนตรีต้องไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ หรือสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง และต้องไม่แสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ

มาตรา ๑๕ ก่อนเข้ารับหน้าที่องคมนตรี ต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๖ องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก หรือมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง คณะองคมนตรี หมายถึง คณะบุคคลที่มีหน้าที่ถวายความเห็นแก่พระมหากษัตริย์ในพระราชมณเฑียรณกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และมีหน้าที่อื่น ๆ ตามรัฐธรรมนูญ เช่น เสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ หรือเสนอชื่อผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งสมควรดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เป็นต้น

คำว่า “องคมนตรี” มีกำเนิดขึ้นครั้งแรกในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลนั้นแม้ระบอบการปกครองของบ้านเมืองจะเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ก็จริงอยู่ แต่พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงมหाराชทรงพระราชดำริว่า ราชการแผ่นดินเป็นเรื่องใหญ่ มีความสำคัญ หากจะทรงพระราชดำริหรือมีพระราชวินิจฉัยด้วยพระองค์เองแต่เพียงลำพังอาจไม่เป็นที่โดยตลอดดีถ้วน ดังนั้น จึงได้ทรงตั้งสภาขึ้นสองสภาในตอนกลางแห่งรัชกาล เรียกว่าสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน สภาหนึ่ง เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Council of State และอีกสภาหนึ่งคือ องคมนตรีสภา เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Privy Council สมาชิกแห่งองคมนตรีสภาเรียกว่า “ปรีวี เคาน์ซิลเลอร์” มีหน้าที่ถวายความเห็นในพระราชมณเฑียรณกิจที่ทรงปรึกษา องคมนตรีสภาหรือคณะองคมนตรีนี้ได้มีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงมาตามยุคสมัย เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขใหม่ ๆ นั้น บทบัญญัติในลักษณะคล้ายคลึงกันกำหนดให้มี “คณะอภิรัฐมนตรี” เป็นตำแหน่งสำหรับถวายคำปรึกษาในราชการแผ่นดิน ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๙๐ และรัฐธรรมนูญฉบับต่อมาคือรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๒ ตราบทว่าปัจจุบัน ได้เลือกใช้คำว่า “คณะองคมนตรี” แทนคณะอภิรัฐมนตรีเป็นการถาวร

เมื่อพิจารณารายละเอียดในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญกลุ่มที่ว่าด้วยคณะองคมนตรีแล้ว มีข้อพึงสังเกตดังนี้

(๑) จำนวนคณะองคมนตรีปัจจุบัน ประกอบด้วยประธานองคมนตรีคนหนึ่งและองคมนตรีอื่นอีกไม่เกินสิบแปดคน รวมทั้งคณะมีจำนวนสิบเก้าคน เรื่องจำนวนคณะองคมนตรีนี้ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๒, ๒๕๑๑, ๒๕๑๗ และ ๒๕๒๑ กำหนดจำนวนไว้ว่ามีจำนวนรวมไม่เกินสิบห้าคน เพิ่งมาเพิ่มเป็นจำนวนดังปัจจุบันในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ นี้เอง

(๒) หน้าที่ของคณะองคมนตรีคือ “หน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชมณเฑียรณกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และมีหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้” จากความที่ชัดสรุปประกาศ หมายความว่า คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นเฉพาะเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงปรึกษานั้น หากมิใช่เรื่องที่ทรงปรึกษา คณะองคมนตรีก็ไม่มีหน้าที่ถวายความเห็นแต่ประการใด

ตามธรรมเนียมปฏิบัติที่เป็นมาในรัชกาลปัจจุบัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรรดาศักดิ์ต่าง ๆ ที่ต้องทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยและทรงลงพระปรมาภิไธยในราชการแผ่นดินทั้งปวง เช่น ร่างพระราชบัญญัติ ร่างพระราชกฤษฎีกา ฯลฯ ให้คณะองคมนตรีถวายความเห็นประกอบพระบรมราชวินิจฉัย รวมตลอดทั้งฎีกานักโทษขอพระราชทานอภัยโทษตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย ความเห็นที่คณะองคมนตรีถวายประกอบพระราชดำริไม่จำเป็นต้องเป็นมติร่วมกันของคณะองคมนตรี องคมนตรี

แต่ละท่านอาจมีความเห็นต่าง ๆ กัน คณะองคมนตรีก็จะได้ทูลเกล้าฯ ถวายความเห็นทุกความเห็นนั้นเพื่อทรงพิจารณาต่อไป

(๓) การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรี หรือการให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง ย่อมเป็นไปตามพระราชอัธยาศัย ส่วนคุณสมบัติของผู้ที่จะทรงเลือกสรรเป็นองคมนตรีนั้น รัฐธรรมนูญก็กำหนดไว้แต่เพียงว่า “ทรงแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ” พระบรมราชวินิจฉัยเรื่องนี้ จึงมีขอบเขตกว้างขวางสุดแต่จะทรงพระราชดำริ แต่ก็สมควรกล่าวไว้ด้วยว่า บุคคลที่ทรงเลือกสรรมาเป็นองคมนตรี ล้วนแต่เป็นผู้เชี่ยวชาญ มีประสบการณ์สูง และผ่านงานในหน้าที่ต่าง ๆ มาก มีความซื่อสัตย์สุจริต และเป็นที่เคารพยกย่องของคนทั่วไป

(๔) บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๔ ซึ่งกำหนดว่า องคมนตรีจะต้องไม่ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ รวมทั้งต้องไม่แสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ บทบัญญัติมาตรานี้ มิใช่เป็นการจำกัดพระราชอำนาจที่จะทรงเลือกสรรผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งท่านใด มาเป็นองคมนตรี หากแต่เป็นบทบัญญัติที่เขียนอนุโลมตามแนวของรัฐธรรมนูญฉบับก่อนมา ซึ่งมุ่งหมายที่จะให้ข้อห้ามเหล่านี้เป็นแนวทางการปฏิบัติและการวางตนขององคมนตรี รวมทั้งหวังกันองค์กรอื่นมิให้แต่งตั้งหรือเชื่อมโยงองคมนตรีไปเกี่ยวข้องกับกรปฏิบัติหน้าที่อื่นที่อาจมีผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ในฐานะองคมนตรีได้

กลุ่มบทบัญญัติว่าด้วยผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

มาตรา ๑๘ ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักรหรือจะทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม จะได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๙ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๘ หรือในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะ หรือเพราะเหตุอื่น ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งสมควรดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์แต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบให้วุฒิสภากำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๒๐ ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๑๙ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๑๙ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน

ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคหนึ่ง หรือในระหว่างที่ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคสอง ประธานองคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นประธานองคมนตรีมิได้ ในกรณีเช่นนี้ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรีคนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่ประธานองคมนตรีเป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน

มาตรา ๒๑ ก่อนเข้ารับหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๑๙ ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมรัฐสภาด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้ “ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่าข้าพเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (พระปรมาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ” ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบให้วุฒิสภากำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรา ๒๑

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนพระมหากษัตริย์เมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักรหรือทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ เช่น ประชวร ทรงผนวช ยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะหรือเมื่อราชบัลลังก์ว่างลง ปกติแล้วเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้ใด ด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา ผู้นั้นก็เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ แต่ถ้ามิได้ทรงแต่งตั้งไว้ก็ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดผู้หนึ่งที่สมควรต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ และในบางกรณีเช่นเมื่อราชบัลลังก์ว่างลงหรือระหว่างที่ยังไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อนได้

นอกจากหลักการที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว มีข้อสังเกตเพิ่มเติมนอกสองประการ คือ

(๑) ตำแหน่ง “ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์” ปรากฏอย่างเป็นทางการในประวัติศาสตร์ครั้งแรก คือ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๑๑ วันเดียวกัน นั้น สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ กรมขุนพิริยประศาสน์ ทรงรับสิริราชสมบัติสืบสนองพระองค์สมเด็จพระบรมชนกนาถ แต่เนื่องจากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ใหม่มีพระชนมายุเพียง ๑๕ พรรษา จำเป็นต้องมีผู้บริหารพระราชภาระต่างพระองค์ เจ้านายและขุนนางทั้งปวงเห็นควรมอบหน้าที่นี้แก่เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ซึ่งเป็นผู้ใหญ่อยู่ในเวลานั้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปจนกว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงผนวช และทรงสามารถว่าราชการได้ด้วยพระองค์เอง

ในรัชกาลปัจจุบัน มีการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์หลายคราว เช่น เมื่อเสด็จไปทรงศึกษาในต่างประเทศช่วงต้นรัชกาล เมื่อทรงผนวชหรือเมื่อเสด็จฯ ไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในต่างประเทศ

(๒) ก่อนวันรับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต้องกล่าวปฏิญาณตนในที่ประชุมรัฐสภาตามถ้อยคำที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๑ สำหรับเรื่องนี้ ในชั้นการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญมีผู้เห็นว่ามิชอบบัญญัติในรัฐธรรมนูญหลายมาตราที่กล่าวถึงเรื่องการปฏิญาณตนกระจัดกระจายอยู่ตามหมวดและมาตราต่าง ๆ จึงเสนอแปรญัตติให้รวมบทมาตราต่าง ๆ ที่มีการปฏิญาณตนเข้าไว้ในมาตราเดียว แต่ข้อเสนอนี้มีทักท้วงว่าการกล่าวคำปฏิญาณตามมาตราต่าง ๆ มีความแตกต่างกันอยู่ เช่น เป็นการถวายปฏิญาณเฉพาะพระพักตร์ เป็นการกล่าวปฏิญาณในที่ประชุมรัฐสภา ทั้งกล่าวด้วยความมุ่งหมายและบริบทที่ต่างกันไป ในที่สุดสภาร่างรัฐธรรมนูญจึงได้ตัดสินใจเขียนบทบัญญัติว่าด้วยการปฏิญาณตนกระจายอยู่ตามมาตราต่าง ๆ ตามแนวทางเดียวกันกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

กลุ่มบทบัญญัติว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์

มาตรา ๒๒ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๓ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะเมื่อมีพระราชดำริประการใดให้คณะองคมนตรีจัดทำร่างกฎมณเฑียรบาล

แก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลเดิมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อมีพระราชวินิจฉัยเมื่อทรงเห็นชอบและทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ให้ประธานองคมนตรีดำเนินการแจ้งประธานรัฐสภาเพื่อให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้รัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการรับทราบตามวรรคสอง

มาตรา ๒๓ ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง และเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งพระราชทายาทไว้ตามกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ แล้ว ให้คณะรัฐมนตรีแจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อรับทราบ และให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์พระราชทายาทขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง และเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งพระราชทายาทไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรา ๒๒ ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อรัฐสภา เพื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบ ในการนี้ จะเสนอพระนามพระราชธิดาก็ได้ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการรับทราบตามวรรคหนึ่งหรือให้ความเห็นชอบตามวรรคสอง

มาตรา ๒๔ ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศอัญเชิญองค์พระราชทายาทหรือองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ตามมาตรา ๒๓ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน แต่ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลงในระหว่างที่ได้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ตามมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๑๙ หรือระหว่างเวลาที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง ให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น ๆ แล้วแต่กรณี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไป ทั้งนี้จนกว่าจะได้ประกาศอัญเชิญองค์พระราชทายาทหรือองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับแต่งตั้งไว้และเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไป ตามวรรคหนึ่งไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคหนึ่ง หรือทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นการชั่วคราวตามวรรคสอง ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐ วรรคสาม มาใช้บังคับ “การสืบราชสมบัติ” ในที่นี้หมายถึงการขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ ซึ่งนับต่อเนื่องจากพระมหากษัตริย์พระองค์ก่อนมิให้ขาดตอนกัน อันเป็นธรรมเนียมในนานาประเทศ ตามธรรมเนียมอังกฤษก็มีคำกล่าวเมื่อพระมหากษัตริย์สวรรคตว่า “พระมหากษัตริย์สวรรคตแล้ว ขอพระมหากษัตริย์ทรงพระเจริญ” (The King is dead! Long live the King!) คือราชบัลลังก์จะไม่มีวันเวลาว่างพระราชฯ ส่วนการจะประกอบพิธีบรมราชาภิเษกเป็นเรื่องของโบราณราชประเพณีอันเป็นคนละส่วนกัน จะทำภายหลังเช่นเมื่อทรงบรรลุนิติภาวะแล้ว เมื่อถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศแล้ว หรือเมื่อบ้านเมืองสงบเรียบร้อยแล้วก็ได้ ตามธรรมเนียมไทย เมื่อท่านพระองค์ใดขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ จะเรียกว่า “สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ต่อเมื่อกระทำพิธีบรมราชาภิเษกแล้ว จึงจะเฉลิมพระปรมาภิไธยว่า “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” สำหรับการนับอายุรัชกาลว่าครองราชย์เป็นปีที่เท่าไรในรัชกาลปัจจุบันนั้น จะนับจากวันขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ ไม่ใช่วันทำพิธีบรมราชาภิเษก

บทบัญญัติในกลุ่มที่ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ มีมาตราสำคัญที่เป็นหัวใจอยู่สองมาตรา คือ มาตรา ๒๒ ว่าด้วยฐานะของกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ และการแก้ไขเพิ่มเติม กฎมณเฑียรบาลดังกล่าวมาตราหนึ่ง และมาตรา ๒๓ ว่าด้วยการสืบราชสมบัติในกรณีราชบัลลังก์หากว่างลงอีกมาตราหนึ่ง ส่วนมาตรา ๒๔ เป็นรายละเอียดของขั้นตอนการปฏิบัติเพื่ออุดช่องว่างในช่วงเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างแผ่นดินเท่านั้น

เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน จะได้นำรายละเอียดของมาตรา ๒๒ และมาตรา ๒๓ มาอธิบายเพิ่มเติมดังนี้
มาตรา ๒๒

ศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ เครืองาม ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญ อธิบายที่มาและฐานะของกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ไว้ค่อนข้างน่าฟังว่า

“กฎมณเฑียรบาล หมายถึง กฎหมายที่พระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นใช้บังคับในกิจการส่วนพระองค์ เช่น พระราชพิธีต่าง ๆ กิจการที่เกี่ยวกับสมาชิกแห่งพระราชวงศ์ หรือกิจการที่เกี่ยวกับราชสำนักหรือภายในเขตพระราชฐานโดยไม่เกี่ยวกับราษฎรอื่น ๆ

เข้าใจว่ากฎมณเฑียรบาลมีที่มาจากตำราราชประเพณี หรือตำราราชนิติ อันเป็นแบบแผนสำหรับพระมหากษัตริย์ตลอดจนตำราราชเสวก อันเป็นแบบแผนที่ข้าราชการสำนักพึงปฏิบัติต่อพระมหากษัตริย์ กฎมณเฑียรบาลจึงมีหลายเรื่องสุดแต่จะทรงตราขึ้นใช้ในกิจการใด กฎมณเฑียรบาลที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่เก่าที่สุดของไทยปรากฏอยู่ในสมัยอยุธยาตอนต้น ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชวินิจฉัยว่าตราขึ้นในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) แต่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชวิจิตรเห็นว่าตราขึ้นในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ กฎมณเฑียรบาลเหล่านี้เหลือร่องรอยเป็นหลักฐานอยู่ในกฎหมายตราสามดวงที่ตรวจชำระใหม่ในสมัยรัชกาลที่ ๑ โดยไม่มีกรแก้ไขจนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ ๖ จึงได้ตรากฎมณเฑียรบาลเพิ่มขึ้นหลายฉบับ เช่น กฎมณเฑียรบาลว่าด้วยครอบครัวแห่งข้าราชการในสำนัก พ.ศ. ๒๔๕๗ เป็นต้น

กฎมณเฑียรบาลเหล่านี้ไม่เกี่ยวข้องกับแผ่นดินมากนัก จนกระทั่งใน พ.ศ. ๒๔๖๗ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรากฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ขึ้น เพื่อ “เป็นหลักฐานแถลงราชนิติธรรม” กำหนดกฎเกณฑ์ในการสืบราชสมบัติอย่างชัดเจน นับเป็นกฎมณเฑียรบาลที่สำคัญยิ่งกว่ากฎมณเฑียรบาลทั้งปวง และเป็นการแสดงความเป็นอารยประเทศอย่างหนึ่ง เพราะบรรดาประเทศทั้งหลายย่อมต้องมีกฎหมายกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับประมุขของตนให้เป็นที่ปรากฏชัดแจ้ง เป็นการตัดความหวาดระแวงและความไม่แน่นอนต่าง ๆ ในเกือบทุกประเทศถึงกับกำหนดลงไว้อย่างละเอียดในรัฐธรรมนูญ เช่น เนเธอร์แลนด์ เป็นต้น

กฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ. ๒๔๖๗ เป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญประเภทหนึ่ง (ดังกล่าวแล้วว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญ หมายถึง กฎหมายที่เกี่ยวกับสถาบันทางการเมือง และอาจอยู่ในรูปแบบหรือชื่อต่าง ๆ กันได้) แม้จะมีการปฏิวัติรัฐประหารหลายครั้งก็ไม่เคยมีการยกเลิกสิ่งที่คณะปฏิวัติรัฐประหารเคยแถลงตลอดมาว่า เหตุฐานสถาบันพระมหากษัตริย์ตลอดไป”

ส่วนการแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ นั้น ในรัฐธรรมนูญหลายฉบับแต่ก่อนมานิยมเขียนว่า ให้แก้ไขเพิ่มเติมด้วยวิธีการอย่างเดียวกันกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันได้กำหนดวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลนี้ อนุโลมตามที่เคยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับล่าสุดก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน โดยกำหนดหลักการและวิธีการไว้ ดังนี้

(๑) การแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ หมายความว่าผู้อื่นไม่มีสิทธิหรือหน้าที่ริเริ่มเสนอขอแก้ไขกฎมณเฑียรบาลเรื่องนี้ไม่ว่าด้วยวิถีทางใด หากแต่ต้องเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์จะได้ทรงมีพระราชดำริด้วยพระองค์เอง

(๒) เมื่อมีพระราชดำริประการใดแล้ว ย่อมเป็นหน้าที่ของคณะองคมนตรีจะได้จัดทำร่างกฎมณเฑียรบาลแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลเดิมให้ลุล่วงตามพระราชประสงค์ และนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย

(๓) พระมหากษัตริย์จะได้ทรงพิจารณาร่างกฎมณเฑียรบาลที่คณะองคมนตรีจัดทำขึ้นเพื่อมีพระราชวินิจฉัย หากทรงเห็นชอบด้วยจะได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในร่างกฎมณเฑียรบาลนี้ แต่หากไม่ทรงเห็นชอบด้วยย่อมหมายความว่า เป็นหน้าที่ของคณะองคมนตรีจะต้องทำร่างฉบับใหม่ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายให้ถูกต้องตรงตามพระราชดำริ

(๔) เมื่อทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ประธานองคมนตรีจะได้ดำเนินการแจ้งประธานรัฐสภา เพื่อให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้รัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาลงนามรับรองพระบรมราชโองการ และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว กฎมณเฑียรบาลนั้นย่อมมีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

(๕) หากเป็นเวลาทีสภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ เพื่อมิให้การจัดทำกฎมณเฑียรบาลแก้ไขเพิ่มเติมต้องรั้งรอเนิ่นช้าไป วุฒิสภาจะได้ทำหน้าที่รัฐสภาในการรับทราบการแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลนั้น

มาตรา ๒๓

ในกรณีราชบัลลังก์หากว่างลง การสืบราชสมบัติตามนัยแห่งกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ย่อมเป็นไปตามวิธีการและขั้นตอนที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๓ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็นสองกรณี คือ

กรณีที่หนึ่ง พระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งพระราชทายาทไว้ตามกฎหมายมณเฑียรบาลแล้ว (เช่น ในปัจจุบันสมัยได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ์ พระบรมราชโอรสเฉลิมพระนามาภิไธยเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์ สยามมกุฎราชกุมาร พระรัชทายาท เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๑๕) เมื่อราชบัลลังก์หากว่างลงคณะรัฐมนตรีจะได้แจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบ จากนั้น ประธานรัฐสภาจะได้เรียกประชุมสภาเพื่อรับทราบ และประธานรัฐสภาจะได้ัญเชิญพระราชทายาทขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป เมื่อเสร็จสิ้นขั้นตอนแล้ว ประธานรัฐสภาจะได้ประกาศให้ประชาชนทราบ

กรณีที่สอง พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งพระราชทายาทไว้ เมื่อราชบัลลังก์หากว่างลง คณะองคมนตรีจะได้เสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรา ๒๒ ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบ ในการนี้จะเสนอพระนามพระราชธิดาก็ได้ การเสนอพระนามให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบนี้มีใช่การเลือกตั้งหรือสรรหา รัฐสภาจึงต้องพิจารณาตามลำดับพระนามก่อนหลังแห่งผู้มีสิทธิตามกฎหมายมณเฑียรบาลในบัญชีพระนามที่คณะองคมนตรีเสนอ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ประธานรัฐสภาจะได้ัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป และประกาศให้ประชาชนทราบ หากกรณีที่รัฐสภาต้องรับทราบหรือให้ความเห็นชอบเมื่อราชบัลลังก์หากว่างลงเกิดขึ้นในเวลาที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ วุฒิสภาจะได้ทำหน้าที่รัฐสภาแทน เพื่อให้การสืบราชสมบัติเป็นไปตามครรลองที่กำหนดในรัฐธรรมนูญไม่เนิ่นช้า

บทบัญญัติว่าด้วยการแต่งตั้งข้าราชการในพระองค์และสมุหราชองครักษ์

มาตรา ๑๗ การแต่งตั้งและการให้ข้าราชการในพระองค์และสมุหราชองครักษ์พ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย

ในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจในหน้าที่พระมหากษัตริย์ ย่อมเป็นการเหลือวิสัยที่พระมหากษัตริย์จะทรงบำเพ็ญพระราชกิจต่าง ๆ แต่เพียงลำพังพระองค์ หากแต่จะต้องมีข้าราชการบริพารสนองพระเดชพระคุณในหน้าที่แผนกต่าง ๆ เพื่อให้งานลุล่วงไปสมพระราชประสงค์ และเป็นการถวายพระเกียรติยศสมกับพระราชสถานะที่ทรงเป็นพระประมุขของชาติ ด้วยเหตุนี้ข้าราชการบริพารหรือข้าราชการในพระองค์เหล่านั้นรวมทั้งสมุหราชองครักษ์ซึ่งเป็นพนักงานสำคัญในการถวายอารักขา จึงต้องเป็นผู้ที่ทรงไว้วางพระราชหฤทัยได้สนิท ดังนั้นบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรานี้จึงกำหนดว่า การแต่งตั้งและการให้ข้าราชการในพระองค์ (ซึ่งหมายถึงข้าราชการในสำนักราช เลขาธิการและสำนักพระราชวัง) และสมุหราชองครักษ์พ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตาม “พระราชอัธยาศัย”

พระราชอำนาจตามพระราชอัธยาศัย หมายถึง พระราชอำนาจที่จะทรงเลือก ทรงแต่งตั้ง ทรงดำเนินการ มีพระราชวินิจฉัย หรือทรงกำหนดโดยไม่จำเป็นต้องมีผู้ใดเสนอหรือกราบบังคมทูล หากแต่เป็นพระราชอำนาจส่วนพระองค์ และในกิจการของพระองค์ตามที่มีพระราชดำริหรือจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

โดยแท้ แต่ถ้าในการใช้พระราชอำนาจนั้นต้องทำเป็นพระราชหัตถเลขาและให้มีผลทางกฎหมายก็ต้องมีผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ หรือถ้าเป็นพระราชดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมให้ผู้อื่นปฏิบัติปกติแล้วเลขาธิการพระราชวังจะเป็นผู้รับส่งไปปฏิบัติ

ความส่งท้าย

พระราชสถานะพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่มีบัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ทั้งอดีตและปัจจุบันของเรา ล้วนแต่มีข้อความที่สอดคล้องไปในทำนองเดียวกัน เพียงแต่มีการปรับแก้ในรายละเอียดบางประการให้มีความสมบูรณ์ สะท้อนความจริง และกระจ่างแจ้งสะดวกแก่การปฏิบัติยิ่งขึ้นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อเท็จจริงอีกส่วนหนึ่งที่จะทำให้พระราชสถานะหรือพระราชอำนาจที่ “เขียน” ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเกิดผลในทางปฏิบัติได้จริงมากหรือน้อยแตกต่างกันตามยุคสมัย ข้อเท็จจริงนี้คือ “พระบารมี” ของพระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์ไป พระบารมีนี้หมายถึง “อำนาจที่จะคุ้มครองให้ผู้อื่นปลอดภัยได้ อำนาจนี้ย่อมมาจากคุณความดีของพระมหากษัตริย์ ได้แก่ทศพิธราชธรรมนั่นเอง เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงยึดมั่นอยู่ในทศพิธราชธรรมก็เป็นที่รักใคร่ยกย่องของมหาชน ทำให้มีอำนาจเป็นที่เกรงกลัวของคนพาลและเป็นที่ยิ่งของผู้อื่นได้ ปัจจัยที่จะเป็นผลให้พระบารมีเพิ่มพูนมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายประการ เช่น ระยะเวลาหรือความยืนยาวแห่งรัชสมัย ยิ่งพระมหากษัตริย์ทรงครองแผ่นดินนานเข้าเพียงใด ประสบการณ์ในหน้าที่พระมหากษัตริย์ก็ยิ่งเพิ่มพูนมากขึ้น อาทิ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงครองราชย์มาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๘๙ นับถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่าห้าสิบปี อันเป็นเวลาช้านานนักจนอาจกล่าวได้ว่า นายกรัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือแม้กระทั่งองคมนตรีที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในปัจจุบัน ล้วนมีประสบการณ์ในราชการแผ่นดินน้อยกว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมากกว่ามาก ไม่ว่าจะเปลี่ยนรัฐบาลไปกี่ชุด เลือกตั้งไปกี่ครั้ง หรือเปลี่ยนรัฐธรรมนูญไปกี่ฉบับก็ตาม พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชก็ยังทรงเป็นประมุขของรัฐ คราใดก็ตามที่ทรงใช้พระราชอำนาจพระราชทานคำแนะนำให้แก่รัฐบาลก็หมายความว่า พระราชกระแสแนะนำนั้นเป็นผลแห่งพระบรมราชวินิจฉัยที่ทรงกลั่นกรองดีแล้ว ที่รัฐบาลพึงรับใส่เกล้าฯ ใคร่ครวญด้วยความรอบคอบ แต่ที่กล่าวดังนี้ ก็มีได้หมายความว่าระยะเวลาในสิริราชสมบัติจะเป็นปัจจัยอย่างเดียวที่ทำให้พระบารมีของพระมหากษัตริย์มากหรือน้อย นอกจากระยะเวลาสั้นยาวแล้ว สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะเพิ่มพูนพระบารมีได้มากก็คือพระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญเพื่อประเทศชาติและประชาชน ถ้าพระมหากษัตริย์พระองค์ใดทรงอุทิศพระองค์เพื่อความอยู่ดีกินดีของราษฎร ทรงเป็นพระปิยราชของประชาชนก็ไม่ต้องสงสัยว่า “พระบารมี” คืออำนาจที่เกิดจากความดีของพระมหากษัตริย์พระองค์นั้น จะแผ่ไพศาลและงดงามบริบูรณ์เปี่ยมพระเกียรติยศ ในทางตรงกันข้าม พระมหากษัตริย์ที่ทรงราชย์เป็นเวลายืนนาน แต่มิได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจให้เป็นที่หิตานุหิต ประโยชน์แก่อาณาประชาราษฎร์ ที่ไหนเลยพระบารมีและพระราชอำนาจจะเกิดขึ้นได้ พระราชสถานะและพระราชอำนาจที่เขียนไว้เป็นตัวบทกฎหมายในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายลายลักษณ์อักษรฉบับใด ผู้เขียนเห็นว่าไม่มีฤทธิ์ศักดิ์สิทธิ์และเป็นผลทางปฏิบัติเทียบเท่ากับพระราชสถานะและพระราชอำนาจที่เกิดขึ้นจากศรัทธาความรักใคร่ภักดี เชื่อถือในพระบารมีที่เกิดขึ้นในใจของราษฎรทั้งแผ่นดิน

รายละเอียดการจัดกิจกรรม
๗๒ พระราชมหาราชา รัฐสภาเฉลิมพระเกียรติ

ชื่อกิจกรรม : "๗๒ พระราชมหาราชา รัฐสภาเฉลิมพระเกียรติ"

ความเป็นมา :

เนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ มหาราชา จะทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ นับเป็นมหามงคลสมัยที่มีความสำคัญยิ่งต่อประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า และยิ่งความปลื้มปิติโสมนัสมาสู่พสกนิกรทั้งหลายทั้งปวงเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างร่วมใจกันจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติให้ปรากฏแก่ไพศาล เพื่อแสดงความกตัญญูทวาทิตและความจงรักภักดีต่อพระองค์

รัฐสภาเป็นองค์กรหนึ่งที่ตระหนักและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่อย่างหาที่สุดมิได้ จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง โดยคำสั่งรัฐสภาที่ ๒๑/๒๕๔๑ ลงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๔๑ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ และในวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๔๑ คณะกรรมการดำเนินการเฉลิมพระเกียรติฯ ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดของที่ระลึก ทูลเกล้าถวาย คณะอนุกรรมการจัดนิทรรศการและการประชาสัมพันธ์ และคณะอนุกรรมการประสานงานโครงการเฉลิมพระเกียรติฯ ขึ้น โดยให้ดำเนินการจัดทำของที่ระลึกเพื่อทูลเกล้าฯ ถวาย จัดแสดงนิทรรศการ การประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมอื่นๆ ที่เหมาะสม เพื่อเฉลิมพระเกียรติอันอมเกลาอันอมกระหม่อมถวายเป็นราชสักการะแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระผู้สถิตในดวงใจราษฎร์ตลอดกาลนิรันดร์

วัตถุประสงค์ :

๑. เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ มหาราชา เนื่องในโอกาสพระราชพิธี มหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒
๒. เพื่อแสดงความจงรักภักดีและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ อันเป็นที่เคารพสักการะของปวงชนชาวไทย
๓. เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับกิจการรัฐสภาของไทยให้แพร่หลายยิ่งขึ้น

รายละเอียดการจัดกิจกรรม : แบ่งออกเป็น

กิจกรรมพิธีการ :

พิธีทำบุญตักบาตรข้าวสาร อาหารแห้งแด่พระสงฆ์ ๗๓ รูป ในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๒ เวลา ๐๗.๐๐ - ๐๙.๐๐ นาฬิกา เพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายเป็นราชสักการะแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ ลานจอดรถ หน้าอาคารรัฐสภา ๒

กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ประกอบด้วย

๑. จัดสร้างบุษบกมณฑปทองทูลเกล้าฯ ถวาย โดยคณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าบุษบกเป็นสถาปัตยกรรมไทยชั้นสูงสำหรับพระมหากษัตริย์ทรงประกอบพระราชพิธีสำคัญๆ ซึ่งภายในบุษบกสมควรที่จะประดิษฐานของสูงคือตราสัญลักษณ์เฉลิมพระเกียรติ จึงมอบหมายให้ส่วนช่างสิบหมู่ สถาบันศิลปกรรม กรมศิลปากร เป็นผู้ออกแบบและควบคุมดำเนินการจัดสร้างโดยนายอนันต์ สวัสดิสวนีย์ ผู้อำนวยการส่วนช่างสิบหมู่ ขณะนี้ออกแบบเสร็จเรียบร้อยแล้ว และอยู่ระหว่างดำเนินการอนุมัติแบบดังกล่าว ซึ่งจะใช้เวลาในการจัดสร้างประมาณ ๒๑๐ วัน

บุษบกที่จะสร้างนี้ มีขนาดความกว้างของฐาน ๔๕.๕ X ๔๕.๕ เซ็นติเมตร ความสูงจากฐานถึงยอด ๑๑๕ เซ็นติเมตร โครงสร้างภายในทำด้วยโลหะเงิน ภายนอกมณฑปค่าบริสุทธิ์ ๙๙.๙๙ % น้ำหนักทองคำ ๗๖ บาท แกะสลักลวดลาย ชัดแฉะ

สำหรับตราสัญลักษณ์เฉลิมพระเกียรติ ประดับตกแต่ง ดังนี้

- พระปรมาภิไธยย่อ ภปร. ประดับบุษราคัมตามขนาด
- จักร ประดับเพชรแท้ จำนวน ๓๖ เม็ด
- ดอกลีลาวดี ผิงเพชรแท้ จำนวน ๖๔ เม็ด
- ยอดฉัตร ผิงเพชรแท้ จำนวน ๑๗๐ เม็ด
- มงกุฎนพพระปรมาภิไธยย่อ ภปร. ผิงเพชรแท้ จำนวน ๗๐ เม็ด
- รัศมีรอบตราสัญลักษณ์ ประดับเพชรแท้ ๓๗๒ เม็ด
- พื้นลงยาสีตามแบบ

๒. จัดสร้างบุษบกโลหะชุบทองจำลอง จำนวน ๑๙๙ หลัง มีขนาดความกว้างของฐาน ๑๒ X ๑๒ เซ็นติเมตร ความสูงจากฐานถึงยอด ๔๐ เซ็นติเมตร จัดสร้างขึ้นเพื่อตอบแทนสมาชิกรัฐสภาผู้ร่วมสนับสนุนการจัดสร้างบุษบกมณฑปองค์ที่จะนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย โดยจำลองย่อส่วนจากต้นแบบ ซึ่งจะดำเนินการไปพร้อมๆ กับบุษบกมณฑป และเมื่อจัดสร้างเสร็จแล้วจะประสานงานกับวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เพื่อฝากทำพิธีปลุกเสกในงานพิธีมังคลาภิเษก

๓. จัดแสดงนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ เรื่อง "เย็นศิระเพราะพระบริบาล" ระหว่างวันที่ ๙ - ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๒ ณ ห้องโถง อาคารรัฐสภา ๑ เป็นการนำเสนอข้อมูลและภาพประกอบ ทั้งที่เป็นรูปแบบแผ่นภาพนิทรรศการ และรูปแบบ

สื่อผสมแสดงผลผ่านจอคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจที่ทรงมีต่อรัฐสภา ตลอดจนพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ทั้งตามโบราณราชประเพณีและตามรัฐธรรมนูญ

นิทรรศการที่จัดแสดงนี้ ภายหลังจากเสร็จสิ้นการจัดแสดงที่สำนักงานฯ แล้ว คณะกรรมการดำเนินการเฉลิมพระเกียรติฯ มีนโยบายให้นำไปจัดแสดงทั่วทั้งภูมิภาคเพื่อให้ประชาชนในภูมิภาคต่างๆ ได้ชมอย่างทั่วถึง

นอกจากนี้ ยังจะได้จัดพิมพ์หนังสือที่ระลึก อันเป็นการประมวลภาพพระราชกรณียกิจที่ทรงมีต่อรัฐสภา และภาพกิจกรรมด้านต่างๆ ของรัฐสภา ซึ่งเป็นภาพที่หายากควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

๔. จัดอภิปรายเทิดพระเกียรติ เรื่อง "พระอัจฉริยภาพเลิศล้ำในสยาม" ในวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ เวลา ๑๓.๓๐ - ๑๖.๓๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุมรัฐสภา อาคารรัฐสภา ๑ โดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิด้านการชลประทาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และการเมืองการปกครอง

๕. จัดทำแผ่นบันทึกข้อมูล (CD-ROM) เนื้อหาเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อเผยแพร่ และเป็นของที่ระลึกแก่คณะที่เข้าเยี่ยมชมนิติรัฐสภาในวาระโอกาสต่างๆ

๖. กิจกรรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นการเผยแพร่พระราชกรณียกิจที่ทรงมีต่อรัฐสภา ผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น เสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบรัฐพิธีเปิดสมัยประชุมของรัฐสภา ทรงประกอบพระราชพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญ ทรงลงพระปรมาภิไธยในรัฐธรรมนูญฉบับต่างๆ และการพระราชทานกระแสพระราชดำรัสแก่สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่การทำงาน เป็นต้น

๗. กิจกรรมออกฐานแสดงและจำหน่ายสินค้าโครงการตามพระราชดำริโครงการหลวงและสินค้าพื้นเมือง ระหว่างวันที่ ๙ - ๒๐ มิถุนายน ๒๕๔๒ ณ ลานจอดรถริมถนนอุทู่ทองใน ลานจอดรถหน้าศาลพระสยามเทวาธิราช โดยความร่วมมือและสนับสนุนจากสมาชิกรัฐสภา พรรคการเมือง โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการหลวง ส่วนราชการ บริษัท ห้างร้าน และภาคเอกชนต่างๆ

ผู้รับผิดชอบ :

๑. คณะกรรมการดำเนินการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒

๒. คณะอนุกรรมการจัดของที่ระลึกทุกเหล่าฯ ถวาย

๓. คณะอนุกรรมการจัดนิทรรศการและการประชาสัมพันธ์

๔. คณะอนุกรรมการประสานงานโครงการเฉลิมพระเกียรติ

บทสรุป

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ มหาราช เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ เป็นต้นมา พระองค์ทรงดำรงอยู่ในทศพิศราชธรรม ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการ ยังความร่มเย็นเป็นสุขแก่พสกนิกรทุกถ้วนทั่ว ทรงเป็นมิ่งขวัญและศูนย์รวมแห่งความสามัคคีของชนในชาติ แม้นยามบ้านเมืองตกอยู่ในภาวะวิกฤตอันนำมาซึ่งความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินของมวลหมู่พสกนิกร แต่ด้วยพระปรีชาสามารถที่เปี่ยมล้น ทำให้วิกฤตที่เกิดขึ้นนั้นจบสิ้นลงอย่างสงบ พระมหากษัตริย์คุณทั้งมวลนี้ คนไทยทุกคนจักน้อมรับใส่เกล้าใส่กระหม่อมตลอดกาล

คำกล่าวรายงาน

ของ

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เนื่องในงาน ๗๒ พรรษามหาราชา รัฐสภาเฉลิมพระเกียรติ

วันพุธที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๒

กราบเรียน ท่านประธานรัฐสภา

ดิฉัน ในนามคณะกรรมการดำเนินการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ ขอกราบขอบพระคุณท่านประธานรัฐสภาเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้กรุณาให้เกียรติมาเป็นประธานเปิดงาน “๗๒ พรรษามหาราชา รัฐสภาเฉลิมพระเกียรติ” ในวันนี้

ด้วยรัฐสภา รู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเหน็ดเหนื่อยพระวรกายเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่อาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ นับแต่ทรงเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นต้นมา ดังนั้น เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ รัฐสภาจึงได้จัดกิจกรรมเพื่อร่วมเฉลิมฉลอง และเทิดพระเกียรติแด่พระองค์ท่าน โดยจัดให้มี พิธีทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ จำนวน ๗๓ รูป จัดแสดงนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ เรื่อง “เย็นศิระเพราะพระบริบาล” ระหว่างวันที่ ๙ - ๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๒ ซึ่งมีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับรัฐสภา พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญ กิจกรรมการออกเรือนแสดง และจำหน่ายสินค้าโครงการตามพระราชดำริ โครงการหลวง และสินค้าพื้นเมือง ระหว่างวันที่ ๙ - ๒๐ มิถุนายน ศกนี้ นอกจากนี้ ยังจัดให้มีกิจกรรมการอภิปรายเทิดพระเกียรติ เรื่อง “พระอัจฉริยภาพเลิศล้ำในสยาม” โดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆ ในวันจันทร์ที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ และในโอกาสเดียวกันนี้ รัฐสภา ยังได้จัดสร้างบุษบกกลมทอง เพื่อนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวายเป็นราชสักการะแด่พระองค์ท่านอีกด้วย

กิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐสภาจัดขึ้นทั้งหมด ล้วนเพื่อเป็นการน้อมรำลึกและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ อันยิ่งใหญ่เป็นล้นพ้น ที่ทรงมีต่อรัฐสภา และด้วยความจงรักภักดีต่อพระองค์

ในการจัดกิจกรรม งาน ๗๒ พรรษามหาราชา รัฐสภาเฉลิมพระเกียรติ ครั้งนี้ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากสมาชิกรัฐสภา ซึ่งได้นำสินค้าพื้นเมืองในท้องถิ่น มาจำหน่ายในราคาถูก นอกจากนี้ ยังได้รับการสนับสนุนในการออกเรือนแสดงสินค้าจากบริษัท ห้างร้าน และภาคเอกชนต่างๆ เป็นอย่างดี

ในโอกาสนี้ ขอกราบเรียนเชิญ ท่านประธานรัฐสภา ได้กรุณาเปิดงาน ๗๒ พรรษามหาราชา รัฐสภาเฉลิมพระเกียรติ ขอกราบเรียนเชิญด้วย

คำกล่าวเปิดงาน
๗๒ พรรษามหาราชา รัฐสภาเฉลิมพระเกียรติ
ของ
นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา
ประธานรัฐสภา
วันพุธที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๒

สมาชิกรัฐสภา คณะกรรมการดำเนินการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ และท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

ผมมีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้มาเป็นประธานเปิดงาน “๗๒ พรรษา มหาราชา รัฐสภาเฉลิมพระเกียรติ” วันนี
ปีพุทธศักราช ๒๕๔๒ นี้ ถือเป็นวาระพิเศษสำคัญยิ่งของคนไทยทั้งชาติ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงมีพระชนมายุครบ ๗๒ พรรษา

นับแต่พระองค์เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ มาจนถึงปัจจุบันนี้
ย่อมเป็นที่ประจักษ์และตระหนัก อยู่ในสำนึกของคนไทยทุกคน ถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน ที่ได้ทรงทุ่มเทพระวรกาย
พระสติปัญญา พระปรีชาสามารถอันลึกลับซึ่งแยบยล โดยอุทิศพระองค์บำเพ็ญพระราชกรณียกิจทั้งมวลอย่างหนัก ตลอดจนช่วย
บรรเทาปัญหา นำพาประเทศให้ผ่านพ้นวิกฤตการณ์ไปด้วยดี สมกับพระปฐมบรมราชโองการ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกที่ว่า
“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

รัฐสภาเป็นองค์กรหนึ่ง ซึ่งได้รับพระเมตตาจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาโดยตลอด พระองค์พระราชทาน
พระราชดำรัส พระบรมราโชวาทรวมทั้ง พระราชทานแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ แก่สมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
และผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ในทุกโอกาสที่ทรงกระทำได้ พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทาน สามารถนำไปเป็นหลัก
ในการปฏิบัติหน้าที่สำคัญทางด้านนิติบัญญัติ ให้สำเร็จลุล่วง ก่อเกิดผลดีและยังความผาสุกรุ่งเรืองแก่ประเทศไทย และประชาชนเสมอมา

น้ำพระราชหฤทัยเมตตาแห่งพระองค์นั้น ได้แผ่ไปยังข้าแผ่นดินทุกผู้ทุกนามทั่วทั้งประเทศ ดังโครงการอันเนื่อง
มาจาก พระราชดำริซึ่งมีกว่า ๒,๐๐๐ โครงการ ที่สามารถสร้างความหวังให้เป็นจริง ช่วยดับทุกข์สร้างสุขแก่พลกรัษชาวไทย
โดยทั่วหน้า จึงไม่น่าประหลาดใจ ที่พระองค์ทรงสถิตอยู่กลางใจคนไทยทั้งชาติ

การได้รับพระราชทานความรักอันยิ่งใหญ่ ภายใต้อบอุ่นพระบรมโพธิสมภาร ถึงบัดนี้ต้องถือได้ว่าเราคนไทย
เป็นผู้มีโชคความสนาอันหาที่เปรียบมิได้

และในโอกาสอันเป็นมหามงคลนี้ ขอให้ความจงรักภักดีของพวกเราทุกคน ที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
จงเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ น้อมนำให้พระองค์ทรงมีพระพลาณามัยที่สมบูรณ์ แข็งแรง ทรงเป็นมิ่งขวัญและพลังของแผ่นดินสืบไป

ณ บัดนี้ ถึงเวลาอันสมควรแล้ว ผมขอเปิดงาน ๗๒ พรรษามหาราชา รัฐสภาเฉลิมพระเกียรติ ขอให้การจัดงาน
ในครั้งนี้ บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ และขออำนวยการให้ทุกท่าน จงมีความสุข สวัสดิ์โดยทั่วกัน

พระราชประวัติ
ของ
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ

พระราชสมภพ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ เป็นพระราชโอรสพระองค์เล็กในสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงพระราชสมภพ ณ โรงพยาบาล Mount Auburn เมือง Cambridge มลรัฐ Massachusetts ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๐ ตรงกับ วันทางจันทรคติ ขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือนอ้าย ปีเถาะ นพศก จุลศักราช ๑๒๘๙ เวลา ๐๘.๔๕ นาฬิกา (ตรงกับเวลา ๒๐.๔๕ นาฬิกา ตามเวลาในประเทศไทย) ทรงพระนามเดิมว่า พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช

ทรงมีสมเด็จพระเชษฐภคินี และสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช ๒ พระองค์ คือ

๑. สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
๒. พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล

ทรงศึกษาวิชาการ

ปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ ขณะมีพระชนมายุ ๕ พรรษา ทรงเริ่มเข้ารับการศึกษาน ณ โรงเรียนมาแตร์เดอี ถนนเพลินจิต จังหวัดพระนคร

ปีพุทธศักราช ๒๔๗๖ เสด็จพระราชดำเนินไปประทับ ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ พร้อมด้วย สมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระเชษฐภคินีและสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช และทรงเข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษา ณ โรงเรียน Miremont ทรงศึกษาวิชาภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน และภาษาอังกฤษ

จากนั้นทรงเข้าศึกษาชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียน Ecole Nouvelle de la Suisse Romande, Chailly - sur Lausanne เมื่อทรงได้รับประกาศนียบัตร Bachelier es Letters จากโรงเรียน Gymnase Classique Cantonal แห่งเมืองโลซานน์แล้ว ทรงเข้าศึกษาในแขนงวิชาวิทยาศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยโลซานน์ แล้วทรงเข้าศึกษาในแขนงวิชาวิทยาศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยโลซานน์

ภายหลังจากได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์สืบต่อจากสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๘๙ ทรงเปลี่ยนแนวทางการศึกษาของพระองค์เป็นวิชาเกี่ยวกับกฎหมายและรัฐศาสตร์

ทรงราชย์

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ ต่อมาเมื่อเวลา ๒๐.๐๐ นาฬิกา ของวันเดียวกันนั้นได้มีการประชุมรัฐสภาเป็นกรณีพิเศษ กรณีการเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เมื่อที่ประชุมรับทราบแถลงการณ์จากรัฐบาลแล้ว นายปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรี ได้เสนอขอความเห็นชอบจากรัฐสภาให้อัญเชิญสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช ขึ้นครองราชย์สืบสันตติวงศ์ต่อไป ที่ประชุมให้ความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์

ต่อจากนั้น นายวิลาส โอสถานนท์ ประธานพดุมสภา นายไต้ ปาณิกบุตร รองประธานพดุมสภา นายเกษม บุญศรี ประธานสภาผู้แทน และนายมงคล รัตนาวิจิตร รองประธานสภาผู้แทนได้ไปถวายพระพรและกราบบังคมทูลอัญเชิญสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช ขึ้นครองราชย์ตามมติของรัฐสภา

ทรงบรมราชาภิเษกสมรส

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมรสกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ธิดาในพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ กับหม่อมหลวงบัว กิติยากร เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๓ ณ วัดสระเปทุม จังหวัดพระนคร

ทรงมีพระราชโอรส พระราชธิดา ๔ พระองค์ คือ

๑. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี
๒. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวิราลงกรณ ต่อมาทรงได้รับการสถาปนาพระราชอิสริยยศ เป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร
๓. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา กิติวัฒนาตุลโสภาคย์ ต่อมาทรงได้รับการสถาปนาพระราชอิสริยยศ เป็นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี
๔. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

ทรงผนวช

ด้วยพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงผนวช เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๙ ณ พระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วเสด็จไปประทับจำพรรษา ณ พระตำหนักปั้นหย่า วัดบวรนิเวศวิหาร ในระหว่างทรงผนวชอยู่นั้น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

หลังจากเสด็จขึ้นครองราชสมบัติสืบราชสันตติวงศ์ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ แล้ว ได้เสด็จเข้าสู่พระราชพิธีบรมราชาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์โดยสมบูรณ์ตามแบบอย่างโบราณราชประเพณี เป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ที่ ๙ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ในวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง เสด็จพระบรมนามาภิไธยตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร” พร้อมทั้งพระราชทานพระปฐมบรมราชโองการว่า

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

และในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสถาปนาเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ ขึ้นเป็น “สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี”

ประวัติย่อ

ชื่อ ศาสตราจารย์วิษณุ เครืองาม

อายุ ๔๘ ปี เกิดที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมดีมาก) จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕
- เนติบัณฑิตไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖
- ได้รับทุน ก.พ. ไปศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษา ได้รับปริญญาโท และปริญญาเอกทางกฎหมาย จากมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย เบิร์คเลย์ สหรัฐอเมริกา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙

ประวัติการทำงาน

- เริ่มรับราชการเป็นอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕
- โอนไปเป็นอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗
- เคยเป็นหัวหน้าภาควิชากฎหมายปกครองและกฎหมายทั่วไป รองคณบดีคณะนิติศาสตร์ และศาสตราจารย์ประจำระดับ ๑๐ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- โอนไปรับราชการที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้เป็นรองเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สมัยรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายอานันท์ ปันยารชุน (ครั้งที่ ๑) พลเอก สุจินดา คราประยูร และนายอานันท์ ปันยารชุน (ครั้งที่ ๒)
- เป็นเลขาธิการคณะรัฐมนตรีตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๖ และดำรงตำแหน่งต่อมา ในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย (ครั้งที่ ๑) นายบรรหาร ศิลปอาชา พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และนายชวน หลีกภัย (ครั้งที่ ๒)

หน้าที่การงานพิเศษในปัจจุบัน

- ผู้บรรยายพิเศษในสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- กรรมการสภามหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต และสถาบันพระปกเกล้า
- สมาชิกวุฒิสภา
- กรรมการ ก.พ. และ ก.ตร. ประเภทผู้ทรงคุณวุฒิ
- กรรมการกฤษฎีกา
- กรรมการ ป.ต.ท. ธนาคารแห่งประเทศไทย และบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

พระราชอัจฉริยภาพทางกฎหมายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

วิษณุ เครืองาม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ของไทยเป็นพระมหากษัตริย์ พระองค์แรกที่เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติ และกระทำพิธีบรมราชาภิเษกตามโบราณขัตติยราชประเพณี ภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทย ข้อความที่ว่า "เป็นพระองค์แรก" นั้น เพราะมิได้นับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ซึ่งแม้เปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วจะยังคงครองราชสมบัติต่อมาอีกสองปีแต่ก็ทรงกระทำพิธีบรมราชาภิเษกมาก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว ส่วนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ นั้น แม้สภาผู้แทนราษฎรจะลงมติอัญเชิญให้ขึ้นทรงราชย์เถลิงถวัลยราชสมบัติต่อจากสมเด็จพระบิดุลลาธิราชพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๗ แต่ก็สวรรคตเสียก่อนจะทรงกระทำพิธีบรมราชาภิเษกเป็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเต็มพระราชอิสริยยศตามโบราณขัตติยราชประเพณี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันจึงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกที่ทรงรับสิริราชสมบัติ ต่อจากสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช ใน พ.ศ. ๒๔๘๙ และได้ทรงกระทำพิธีบรมราชาภิเษกตามโบราณขัตติยราชประเพณีเป็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเต็มพระราชอิสริยยศ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓ ขณะอยู่ระหว่างการใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๔๙๒ ซึ่งได้รับคำยกย่องว่าเป็นรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยที่ให้เสรีภาพแก่ประชาชนกว้างขวางยิ่งฉบับหนึ่งของไทย เมื่อทรงราชย์ตามคำอัญเชิญของสภาผู้แทนราษฎรมีพระชนมายุ ๑๘ ชันษาเศษ และขณะทรงกระทำพิธีบรมราชาภิเษกนั้นมีพระชนมายุ ๒๒ ชันษาเศษ หลังจากที่ทรงรับราชสมบัติแล้วได้เสด็จพระราชดำเนินกลับไปทรงศึกษาวิชากฎหมายและรัฐศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ตั้งที่เคยประทับและทรงศึกษามาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ เมื่อทรงสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรอันสมควรแก่พระมหากษัตริย์แล้วได้เสด็จพระราชดำเนินนิวัติประเทศไทย ทรงเข้าพิธีบรมราชาภิเษกและอภิเษกสมรส ต่อมาก็ได้ทรงผนวชและเริ่มพระราชกรณียกิจอันนำมาซึ่งประโยชน์แก่มหาชนชาวสยามสมเด็จพระปฐมบรมราชโองการที่ทรงมีในคราวพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเป็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓ ว่า "เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม" ทุกประการนับแต่บัดนั้นมา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใกล้ชิดกับประชาชนทุกวงการอาชีพ ทุกระดับความรู้และทุกระดับฐานะ ทั้งยังทรงปฏิบัติดังนี้ต่อเนื่องกันมานานปีจึงทำให้ทรงพระปรีชาสามารถมีพระราชวิจารณ์ญาณและพระราชดำริที่สุขุมลุ่มลึกกว้างขวางตรงปัญหา ตรงประเด็นแต่ก็มีได้อยู่ในลักษณะ "ความคิดจากหอคอยงาช้าง" หรือ "เห่าไม่ติดดิน" อย่างที่มักมีผู้เปรียบเปรยนักคิดบางประเภทที่เอาแต่เสนอความคิดแต่ปฏิบัติจริงไม่ได้ ความสามารถเหล่านี้ได้ตามหลักที่ว่า การศึกษาอบรมในครอบครัวที่ดี การศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนที่ดี ความมีหูตากว้างขวางรอบรู้ประสบการณ์มาก เช่น อ่านมาก ฟังมาก เห็นมากมาก็ดี เมื่อรวมเข้ากับความตั้งใจแน่วแน่ที่จะทำการใดแล้วย่อมเป็นพื้นฐานให้คิดเห็นในแนวนั้น ๆ และสามารถทำการงานได้สำเร็จและได้ผลดีในทางพุทธศาสนาก็กล่าวถึง "พหูสูต" คือการรอบรู้ได้ยินได้ฟังมามาก และ "รัตตัญญู" คือความเป็นผู้รู้ราตรี ซึ่งหมายถึงผ่านกาลเวลามาก มีประสบการณ์มาก เมื่อรวมเข้ากับ "อจลัสถา" คือความตั้งใจแน่วแน่ไม่หวั่นไหวแล้วย่อมบันดาลให้เกิด "อุชุปฏิบัติ" และมี "สัมมาทิฐิ" คือการปฏิบัติและคิดเห็นเที่ยงตรง ถูกต้อง เป็นธรรม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นแม้จะประสูติในราชตระกูล แต่ก็มีได้มีพระราชสมภพและเตรียมพระองค์มาแต่แรกว่าจะเป็นพระมหากษัตริย์ เพราะเมื่อประสูติในสมัยรัชกาลที่ ๗ นั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ผู้เป็นสมเด็จพระปิตุลาธิราช (อา) มีพระราชสิทธิตามกฎหมายจะระบุเจ้านายพระองค์ใดเป็นรัชทายาทก็ได้ ทั้งยังอาจจะมีพระราชโอรสเอง ซึ่งถ้าไม่มีพระราชโอรสเอง ความคาดคะเนของคนในขณะนั้นก็คิดเห็นว่าอาจจะทรงระบุเจ้านายผู้ใหญ่ขึ้นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ที่มีพระชนม์มอยู่หลายพระองค์เป็นรัชทายาทก็ได้ ในส่วนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ซึ่งเมื่อประสูติก็ดำรงพระยศเป็นเพียงพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า ถือว่าเป็นชั้นพระเจ้าหลานเธอของพระมหากษัตริย์ มีพระชนกและพระเชษฐาอยู่แล้ว แม้เมื่อเกิดเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. ๒๔๗๕ ก็ยังไม่มีผู้คาดหมายมากนักว่าสมาชิกในราชสกุลมหิดลจะเป็นพระมหากษัตริย์ไทย บางกระแสถึงกับปรารภว่าจะมีพระมหากษัตริย์สืบรัชกาลต่อไปอีกหรือไม่ก็ยังไม่เป็นที่สงสัยด้วยซ้ำ

อย่างไรก็ตามข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ประการหนึ่งมาตั้งแต่ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชสมภพมาในราชตระกูลซึ่งนิยมประชาธิปไตยและต้นราชสกุลเป็นที่เคารพรักของประชาชน ข้อนี้นับได้ว่าเป็นเหตุทางครอบครัวประการหนึ่งที่เพาะหรือปลูกฝังพระคุณสมบัติและพระคุณธรรม อันเป็นพื้นฐานแห่งพระราชจริยวัตรและพระปรีชาสามารถในเวลาต่อมา สมเด็จพระบรมราชชนกนั้นเมื่อดำรงพระชนม์มอยู่ก็เป็นที่ยู่งานว่าทรงเป็นเจ้าฟ้าชายแพทย์ที่เสียสละมีอุดมการณ์สูง พระทัยกว้าง รักเสรีภาพ ใฝ่พระทัยในการศึกษา และทรงเห็นใจผู้ยากไร้ด้วยโอกาส ความที่ทรงเป็นแพทย์ต้องคลุกคลีอยู่กับคนไข้และความที่พระสุขภาพไม่สู้ดีอยู่แล้ว ทำให้ประชวรหลายครั้ง พระสุขภาพทรุดโทรม จนทิวงคตลง เหตุทางฝ่ายสมเด็จพระบรมราชชนกนี้ทำให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติอัญเชิญพระราชโอรสองค์ใหญ่เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๘ ต่อมาอย่างเต็มใจยิ่ง ทางฝ่ายสมเด็จพระบรมราชชนกิดำรงพระองค์ตั้งมา ถวายพระอภิบาลและทรงอบรมพระราชโอรสธิดาอย่างดี จนเจ้านายบางพระองค์ออกพระโอษฐ์ชมพระราชโอรสธิดาว่ามีจริยวัตรงดงามเหตุเป็นดังนี้เพราะพระชนกนี้ดี

ในส่วนของการศึกษาเล่าเรียน ก็มีได้เคยทรงศึกษาอยู่ในโรงเรียนสำหรับพระราชกุมาร เมื่อประทับอยู่ที่สวิทเซอร์แลนด์นั้น ประทับอยู่กับครอบครัวและข้าราชการที่ทางการส่งไปประจำพระองค์ไม่กี่คน พระตำหนักก็มีได้ใหญ่โตโอ้อ่างปราสาทฝรั่ง บางครั้งทรงจักรยานไปโรงเรียนและต้องทรงพระดำเนินเองไปในที่ต่าง ๆ ทรงศึกษาร่วมชั้นกับเด็กชาวสวิสทั่วไป ทรงวิสาสะคุ้นเคยกับผู้คนมากหน้าหลายตา ตั้งแต่ในโรงเรียนจนถึงชั้นมหาวิทยาลัย เมื่อชาวพื้นเมืองทุกข์ยากก็ทรงถูกกระหน่ำด้วยโดยไม่มีอภิสิทธิ์อันใด ทรงวางพระองค์อย่างสามัญชน ผู้ที่เคยเข้าเฝ้าฯ ก็ล้วนชื่นชมพระราชอัธยาศัยในทุกพระองค์ ว่าดำรงพระเกียรติยศได้พอเหมาะพองาม และมีพระจริยวัตรเป็นที่น่าเลื่อมใสแม้จะทรงพระเยาว์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาเคยตรัสเล่าว่า

“ตั้งแต่อยู่เมืองไทยและไปอยู่ต่างประเทศ แม้ก็ได้เลี้ยงเราให้เป็นเด็กที่ดี เป็นเด็กที่มีมารยาทดี เมื่อเปลี่ยนแล้วก็เป็นเช่นเดิมคือต้องเป็นคนที่มีมารยาทดี นอบน้อมกับผู้ใหญ่หรือแสดงตัวให้เรียบร้อยกับคนอื่น..... เราไม่ได้ใช้ศเวลาไปโรงเรียนหรือไปที่แห่งใดก็ตามจะให้เป็นชื่อเท่านั้น คือมิลเตอร์หรือมิล ไม่ได้ใช้บรินซ์หรือบรินเซลอะไร”

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง เกิดภาวะลำบากขาดแคลนไปทั่วในสวิทเซอร์แลนด์ต้องถึงขนาดแจกบัตรปันส่วนอาหารแก่ราษฎร ครอบครัวมหิดลซึ่งขณะนั้นประทับอยู่ที่สวิทเซอร์แลนด์ก็ถูกกระทบกระเทือนโดยไม่เว้น ดังที่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ตรัสเล่าว่า

“แต่บัตร์นั้นไม่ได้ทำตอนต้นสงคราม จะทำต้องกลาง ๆ จนถึงระยะที่สงครามเล็กลง ๆ ก็ยังต้องใช้บัตร์อยู่ อีกนานพอใช้ ทุกคนคิดว่าสงครามเสร็จก็จะสบาย แต่ที่จริงไม่ได้เป็นเช่นนั้นจะมีการใช้บัตร์กันสำหรับหลายสิ่งหลายอย่างเช่นเนื้อสัตว์... ใช้นั้นได้รับน้อยมากคือเดือนละเพียง ๓ ฟองเท่านั้น เนย นมก็ได้น้อยมาก... นอกจากนั้นก็ยังขาดแคลนในเรื่องน้ำมันจะมีตัว สำหรับน้ำมันรถยนต์ รถยนต์ของเราก็เลยใช้เมื่อจำเป็นเท่านั้น คือไปเที่ยวเดียว ไปส่งเด็กที่โรงเรียน และนอกจันแรกก็มีรถจักรยาน กันคนละคัน ก็ได้ใช้รถจักรยานกันบ่อยครั้งด้วย” การที่ได้เจริญพระชนมายุในวัยศึกษาและทรงรับการศึกษอบรม แบบประชาธิปไตยในประเทศเสรีประชาธิปไตย เช่น สวิตเซอร์แลนด์ และการที่ได้ทรงพบปะผู้คนมากหน้าหลายตาหลายความคิด ในระหว่างช่วงเวลาผันผวนที่วิกฤติที่สุดช่วงระยะเวลาหนึ่งของโลกย่อมเป็นรากฐานส่วนหนึ่งในการที่เจริญพระชันษาบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเป็นพระมหากษัตริย์ที่รักของประชาชนต่อมา ทั้งการที่ได้มีประสบการณ์ได้ทรงพบปะข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และผู้ย่อยตลอดจน ประชาชนทั่วไปภายหลังกระทำพิธีบรมราชาภิเษกและเสด็จนิวัติประเทศไทยแล้วก็ได้ การที่ทรงรับปฏิกรรณของพระราชทาน พระบรมราชานุญาตเกล้าฯ ให้ขจัดปิดเป่าความทุกข์เวทนาต่าง ๆ ตั้งแต่ป่วยเจ็บจนถึงขอพระราชทานยืมเงินขอที่ทำกิน ขอน้ำ ขอดิน กิติ เหตุเหล่านี้ทำให้มีพระราชวิจารณ์ญาณกว้างไกลเข้าพระทัยปัญหาของราษฎร พูดอย่างภาษาทั่วไปก็คือทรงเข้าถึงความทุกข์ยาก ของประชาชน ทั้งนี้เพราะมิได้ทรงทำงานแบบใช้คนต่างพระเนตรพระกรรณแต่อย่างเดียว หากทรงปฏิบัติเองเสด็จพระราชดำเนิน ไปถึงชุมชนทุกหมู่เหล่าเอง บางแห่งแม้แต่ถนนหนทางก็ยังไม่มีความเจริญก็ยังไม่ไปถึง บ่อยครั้งที่เสด็จพระราชดำเนิน ทรงเยี่ยมข้าแล้วข้าเล่าเพื่อทรงตรวจสอบปัญหาจนแน่พระทัยว่าเป็นอย่างไร เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าดำเนินการสนองพระราชดำริ แล้วก็ยังมีเอาพระราชหฤทัยใส่ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมโครงการเหล่านั้นพระราชทานกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานและพระราชทาน พระราชดำริเพิ่มเติม เคยมีผู้ตั้งข้อสังเกตในเรื่องนี้อย่างแยบคาย ซึ่งใช้ได้กับรัชกาลปัจจุบันเป็นอย่างดีว่า

“ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น ข้าราชการออกไปตรวจราชการหัวเมือง ต่างพระเนตรพระกรรณ มีอะไร ก็นำมากราบบังคมทูลพระเจ้าอยู่หัว ส่วนในระบอบประชาธิปไตยนั้น พระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกหัวเมืองเอง มีอะไรก็นำมาแจ้งให้ ข้าราชการรับทราบ”

มีกษัตริย์ประชาธิปไตยแบบอังกฤษบทหนึ่งที่ว่า “ในระบอบประชาธิปไตย พระมหากษัตริย์ได้แต่ปกเกล้า แต่ มิได้ปกครอง” (In democracy, the King reigns but does not rule) ข้อนี้ถ้าจะว่าแล้วอาจไม่เป็นความจริงเสียทีเดียวนักใน สังคมไทย เพราะในส่วนที่ปกเกล้านั้นทรงเป็นสัญลักษณ์ของความสามัคคี ทรงเป็นที่มาของเกียรติยศ ทรงรับทูลานุทูล พระราชทาน อภัยโทษ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สถาปนาพระราชวงศ์ อันเป็นเรื่องของแบบพิธีทั้งหลาย เป็นต้น แต่ในส่วนที่ทรง ปกครองนั้น แม้ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญจะมีได้ทรงบริหารราชการแผ่นดินโดยพระองค์เอง แต่ก็ทรงมีส่วนช่วยเหลือรัฐในการปกครอง ทรงนำความทุกข์ยากของประชาชนมาแจ้งแก่รัฐบาล ข้อใดที่ทรงบำบัดแก้ไขได้เองก็ทรงกระทำหรือพระราชทานดำริให้ผู้อื่นปฏิบัติ ตามคำว่า “โดยเสด็จพระราชกุศล รับสนองพระราชดำริใส่เกล้าฯ “เจริญรอยพระยุคลบาท” หรือ “สนองพระราชนิยม” ก็เกิดขึ้น และมีผลอำนวยประโยชน์สุขทางการปกครองแก่ประชาชนเพราะเหตุนี้

ด้วยความเข้าพระราชหฤทัยเช่นนี้เองจึงเป็นที่มาแห่งพระบรมราโชวาทและ พระราชดำรัสสำคัญในทาง กฎหมายหลายองค์ในวโรกาสต่าง ๆ กัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระอัจฉริยภาพทางกฎหมายยิ่งนัก ดังเห็นได้จากพระบรมราโชวาทและ พระราชดำรัสในทางกฎหมาย ที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ มาถึงบัดนี้ประมาณ ๕๐ องค์ ซึ่งแบ่งออกเป็นสองประเภทใหญ่ ๆ คือ

๑. พระบรมราชาบาทซึ่งพระราชทานในงานพิธีการต่าง ๆ อย่างเป็นทางการ เช่น พระราชทานประกาศนียบัตร แก่ผู้สอบไล่ได้ตามหลักสูตรการศึกษาของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา เป็นต้น

๒. พระราชดำรัสซึ่งพระราชทานแก่คณะนักกฎหมายที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลี พระบาทขอรับพระราชทาน พระราชดำริบ้าง กราบบังคมทูลถวายรายงานความคืบหน้าในงานต่าง ๆ บ้าง ถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลบ้าง ถวายสัตย์ ปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดบ้าง พระราชดำรัสส่วนใหญ่จะพระราชทาน “สด” เจ้าหน้าที่ต้องบันทึก พระสุรเสียงไว้แล้วถอดความในภายหลังอีกชั้นหนึ่ง

พระบรมราชาบาทและพระราชดำรัสส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมด จะพระราชทานแก่นักกฎหมายที่เป็นรุ่นเยาว์ที่สุด ก็คือ นิสิต นักศึกษา ทางนิติศาสตร์ ซึ่งมีชื่อที่น่าสังเกตว่า นิสิตคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับพระราชทานพระ มหากุณานิติคุณมากที่สุด กล่าวคือ ได้รับพระราชทานพระบรมราชาภิเษกให้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๒ เมื่อครั้งยังเป็นแผนกวิชานิติศาสตร์ในคณะรัฐศาสตร์ และพระราชทานพระบรมราชาภิเษกต่อเนื่องมาจนถึง พ.ศ. ๒๕๑๖ ที่เป็น รุ่นใหญ่ขึ้นมา ก็คือผู้สำเร็จการศึกษาสอบได้ประกาศนียบัตรตามหลักสูตรเนติบัณฑิต นอกจากนั้นก็มิบุคคลในวงการวิชาชีพ เช่น กรรมการสมาคม ทนายความฯ กรรมการสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมาย คณะผู้พิพากษาใหม่ที่เข้าถวายสัตย์ปฏิญาณ จะมีคณะ ผู้พิพากษาอาวุโสอยู่บ้างก็เป็นการเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทพร้อมกับคณะบุคคลอื่น ๆ มิใช่แยกเป็นคณะผู้พิพากษาอาวุโสโดยเฉพาะ บางครั้งก็ต้องมีพระราชดำรัสสองแนวทางเพื่อทรงถนอมน้ำใจผู้พิพากษาอาวุโสที่อยู่ในคณะผู้เข้าเฝ้าฯ เพราะมีพระราชประสงค์ ที่จะพระราชทานคำแนะนำแก่นักกฎหมายรุ่นใหม่ให้สำนึกในบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญ เช่น ในพ.ศ. ๒๕๑๒ ได้มีพระบรม ราโชวาทพระราชทานคณะเนติบัณฑิตที่เข้าเฝ้าฯ ถวายเงิน ตอนหนึ่งว่า

“เคยเห็นท่านนักกฎหมายใหญ่ ๆ ที่มีอายุแล้ว ที่ได้ผ่านงานในทางกฎหมายดีแล้ว ท่านไม่ได้คิดอะไรรอกเหินออกจากเรื่องกฎหมาย เพราะไม่ว่างานจะเป็นทางพิพากษาหรือทางกฎหมาย ก็เป็นงานหนักงานใหญ่เลยไม่มีเวลาที่จะพิจารณาดูทั่ว ๆ ไปในด้านอื่น

สำหรับผู้ที่จะเพิ่งสำเร็จการอบรมจากเนติบัณฑิตยสภา ก็เท่ากับเริ่มชีวิตในทางปฏิบัติ ขอให้พยายามปฏิบัติให้ตรงตามหลักวิชาที่ได้เรียนมา แต่ว่าให้นึกถึงว่าชีวิตในโลกนี้ประกอบด้วยวิชาอื่น ๆ ด้วย ถ้าสามารถที่จะค้นคว้าหาความรู้ในทางอื่นมาช่วยด้วยแล้ว จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของตน ในวันที่สำเร็จที่ไปในงานที่เนติบัณฑิตยสภานั้นไม่ได้พูดเช่นนี้ เพราะรู้นึกว่าถ้าพูดเช่นนี้จะกลายเป็นการกระทบกระเทือน....”

ในบางครั้งเมื่อมีพระบรมราชาบาทหรือพระราชดำรัสแก่คณะบุคคลอื่น แต่มีประเด็นพาดพิงไปถึงกฎหมาย ความยุติธรรมหรือความเป็นธรรม ก็จะมีทรงสอดแทรกพระราชดำริในข้อนั้น ๆ ไปด้วยเช่น พระบรมราชาบาทพระราชทาน นักเรียน นายร้อยตำรวจที่สำเร็จการศึกษา นายทหารที่ได้เลื่อนยศ คณะลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น

เมื่อศึกษาพระบรมราชาบาทและพระราชดำรัสในทางกฎหมายทุกองค์แล้วพอสรุปแนวพระราชดำริได้ดังนี้

๑. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นความสำคัญของหลักการปกครองโดยกฎหมาย หรือการปกครอง ที่มีกฎหมายเป็นใหญ่ (The Rule of Law) พระบรมราชาบาทใน พ.ศ. ๒๕๑๔ องค์หนึ่งเน้นอย่างชัดแจ้งว่า “ทั้งเวลาเป็นนักศึกษา ทั้งเวลาสำเร็จการศึกษาไปแล้ว จะไปเป็นอาจารย์ หรือจะไปเห็นทนาย จะไปเป็นผู้พิพากษาหรือเป็นอะไรก็ตามในทางอาชีพที่เลือกแล้ว ก็ให้พิจารณาดูจะทำอย่างไรเพื่อให้มีระเบียบเรียบร้อยและกฎหมายเป็นใหญ่ในบ้านเมือง”

๒. แต่กฎหมายที่จะเป็นใหญ่ในบ้านเมืองนั้น มีพระราชดำริว่าต้องเป็นกฎหมายแท้ กฎหมายที่เข้มแข็งแก่ประชาชนไม่ใช่กฎหมายแท้ “กฎหมายอย่างนี้เป็นแต่เพียงขีดเส้นทับเขาไม่ใช่กฎหมายแท้ ที่เป็นกฎหมายก็เพราะพระราชบัญญัติปาลงวนเป็นกฎหมาย” วิธีที่จะให้ได้กฎหมายแท้ก็คือการออกกฎหมายให้ตรงกับสภาพความเป็นอยู่ที่เป็นจริง “กฎหมายกับความ เป็นอยู่ที่ เป็นจริงอาจขัดกัน และในกฎหมายก็มีช่องโหว่มีไข่น้อยเพราะเราปรับปรุงกฎหมายและการปกครองอย่างโดยอาศัยหลัก การของต่างประเทศ โดยมีได้คำนึงถึงความเป็นอยู่ของประชาชนว่าในที่ได้เป็นอย่างไร”

๓. ลักษณะสำคัญของกฎหมายแท้คือการที่กฎหมายนั้น มีความยุติธรรมอยู่ในตัวเอง ความยุติธรรมในที่นี้ หมายถึงการเขียนขึ้นตรงต่อความเป็นจริง ไม่มีช่องโหว่และมีความยืดหยุ่นผ่อนคลายเป็นอยู่ในตัวเอง ได้รับสั่งว่า “ทุกคนจะต้องคิด พิจารณาและต้องสำนึกว่ากฎหมายไม่ใช่เครื่องจักรแท้ กฎหมายแท้ต้องไม่กดขี่ข่มเหงใคร โดยเฉพาะคนที่สุจริต ข้อนี้ต้องมีพระราช กระแสว่า “โดยมากเวลาพูดถึงเกณฑ์หรือกฎหมาย กฎบังคับมักไม่ค่อยชอบเพราะนึกว่ากดหัว แต่ต้องมี ต้องมีกฎหมาย กฎเกณฑ์ กฎบังคับ แต่ไม่ต้องกดหัวกัน”

๔. อย่างไรก็ตาม มีพระราชดำริว่ากฎหมายก็คือตัวหนังสือเมื่อผ่านขั้นตอนกระบวนการออกกฎหมายก็ต้อง เป็นกฎหมาย จะยุติธรรมหรือไม่ยุติธรรมก็กลายเป็นกฎหมาย “เพราะว่าตรามาเป็นกฎหมายชอบธรรม แต่ว่าถ้าตามธรรมชาติ ใครเป็นผู้ทำผิดกฎหมาย” กล่าวคือ เป็นกฎหมายก็สักแต่ว่าเป็นตามแบบพิธีแต่เนื้อหาไม่ยุติธรรม โปรดสังเกตว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ได้ทรงปฏิเสธ ดังที่นักกฎหมายบางสำนักเคยถือว่ากฎเช่นนี้ไม่เป็นกฎหมายเลยทีเดียว หากแต่รับสั่งว่า “ไม่ใช่ กฎหมายแท้” จึงทรงเสนอแนวพระราชดำริว่าสิ่งสำคัญที่จะมาช่วยทำให้กฎหมายดีขึ้น แท้จริงขึ้นเป็นธรรมขึ้น ไม่ว่าจะกฎหมายนั้น จะเป็นอย่างไรก็คือ “บุคคลผู้ใช้กฎหมาย” ดังที่รับสั่งว่า “ความไม่เป็นธรรม หากจะเกิดขึ้นในการตัดสินอรรถคดี ไม่น่าจะอยู่ที่ ตัวบทกฎหมาย แต่อยู่ที่ตัวบุคคล ตราบใดที่ผู้ใช้กฎหมายมีความสุจริตมีจรรยาและมโนธรรมของนักกฎหมายมั่นคงแล้ว ก็ไม่ควร จะเกิดความผิดพลาด”

๕. ด้วยเหตุนี้พระบรมราโชวาทและพระราชดำริส่วนใหญ่จึงพุ่งเล็งที่คนซึ่งในที่นี่ก็คือนักกฎหมายนั่นเอง ทรงแนะนำว่าต้องทำตัวให้ทันสมัยแต่ยืนอยู่บนความเป็นจริงในสังคมไทยต้องทุกกว้างตากว้าง “ต้องยอมรับว่าต้องมีอย่างอื่น นอกเหนือจากกฎหมาย ต้องนับถือกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ต้องนับถือกฎเกณฑ์ของวิชาอื่น เช่น จิตวิทยาหรือแม้แต่วิชาการเมือง ก็จะต้องนำมาประกอบด้วย” พระราชทานพระราชดำริว่าหาก “แม้แต่มาดูเพียงทางทฤษฎีของกฎหมายก็ จะไม่เกิดประโยชน์ได้” ทั้งต้อง รักษาความเป็นกลาง ความปราศจากอคติ ความสุจริต ความมีมโนธรรม ศีลธรรมและความกล้าหาญอย่างมั่นคงเด็ดเดี่ยว

๖. ด้วยเหตุที่มีพระประสพการณ์มาก จึงทรงเน้นเรื่องความไม่รู้กฎหมายของประชาชนอย่างมาก จะเรียก ว่าเป็น “จุดเด่น” (highlight) ของพระราชกรณียกิจทางกฎหมายใน รัชกาลนี้ก็ว่าได้ ทรงเริ่มจากการพระราชทานกระแส พระราชดำรัสยกตัวอย่างเรื่องราษฎรถูกหาว่าบุกรุกปาลงวนเป็นความผิดกฎหมายหลังจากที่อยู่โดยสุจริตมานานปี ดังที่เริ่มมี พระราชดำรัสในเรื่องนี้เป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ และทรงเข้าพระราชหฤทัยว่าส่วนหนึ่งของปัญหาที่มาจากความไม่รู้กฎหมาย ของราษฎรและการที่ทางการบ้านเมืองไม่ได้แนะนำ ไม่ได้ประกาศ ไม่ได้บอกให้ราษฎรเหล่านี้รู้ว่าอะไรเป็นอะไรและเขาเหล่านั้น ควรทำอย่างไรให้ถูกกฎหมาย ปัญหาเหล่านี้ได้ทอดพระเนตรเห็นเองบ้าง ได้ทรงรับปฏิกรรณร้องทุกข์ที่มีผู้ทูลเกล้าฯ ถวายบ้าง เหตุการณ์ ส่วนใหญ่เกิดที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แนวพระราชดำริในการแก้ปัญหาในที่นี้ไม่ใช่ทำให้เลิกกฎหมายแล้วให้สิทธิแก่ราษฎร โดยไม่นำพาต่อกฎเกณฑ์ แต่มีแนวพระราชดำริในทางป้องกันว่าไม่ควรให้เกิดขึ้นอีก หนทางแก้คือการใช่วิธีทางการปกครอง

และกฎหมายมาประกอบกัน “ประกาศด้วยปากหน่อยเดียว ประชาชนยอมทราบ แต่ว่าการปกครองไม่ดี และโดยประการนี้จึงทำให้เกิดการปะทะกัน”

นับแต่นั้นมา พระราชดำรัสส่วนใหญ่จะเน้นไปในทางที่ทรงขอให้นักกฎหมายน้อยใหญ่ทั้งหลายอุทิศตนแก่สังคม มีบทบาทแก่สังคมในทางแนะนำ ให้ความเห็น ให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่ประชาชน แม้กับบรรดาผู้พิพากษาก็เคยถือกันมาอย่างเคร่งครัดว่าต้องประพฤติปฏิบัติวางตนอยู่ในกรอบของความเป็นกลาง ความสันโดษ ไม่สูงส่งข้องแวะกับใครโดยเฉพาะในการให้ความเห็น เพราะอาจะกระทบต่อการปฏิบัติตนเมื่อเกิดเป็นคดีมาสู่ศาลก็ได้ พระราชทานแนวพระราชดำริว่าในศาลนั้นเรื่องหนึ่งแต่้นอกศาลแล้ว ผู้พิพากษาคควร “แนะนำเขาได้ก็แนะนำเขา ทั้งในข้อที่เกี่ยวข้องกับงานกฎหมาย ทั้งในข้อที่เกี่ยวกับความเป็นอยู่... ถ้าสามารถที่จะออกไปถึงไม่เรียกกันว่าไปพัฒนา แต่ไปช่วยเหลือแม่เมตตาให้แก่ผู้ที่เดือดร้อน จะเป็นการลดคดีต่าง ๆ ได้อย่างดี งานของผู้พิพากษานั้นเป็นงานที่ยาก แต่ว่าถ้าทำทั้งสองอย่าง ทั้งในโรงศาลตามหน้าที่นั่งบัลลังก์ ทั้งในหน้าที่ที่จะพยายามลดคดี ก็จะเป็นการทำงานที่ครบถ้วน” ได้พระราชทานพระราชดำริในแนวนี้มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๘ ต่อเนื่องกันแทบทุกปี แต่สำหรับนักศึกษาวิชากฎหมายหรือนักกฎหมายทั่วไปนั้นได้พระราชทานพระราชดำริมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นที่น่าสังเกตว่าบ่อยครั้งที่ทรงขอให้ช่วยเหลือสังคม ให้บริการทางกฎหมายหรือให้คำแนะนำกฎหมายแก่ผู้ด้อยโอกาสกว่า โดยทรงอ้างถึงสถานะความเป็นคนไทยหรือความเป็นพลเมืองดี มิใช่เพราะเป็นผู้พิพากษาหรือนักกฎหมาย “งานอีกด้านหนึ่งที่พูดไว้ว่าเป็นงานนอกเหนือจากอาชีพตัว หมายถึงงานเผยแพร่ความรู้ในทางกฎหมายก็ขอให้ทำอยู่ด้วย เพราะว่าจะเป็นประโยชน์ งานนี้ทำให้อาณาประชาราษฎร์เป็นคนไทยคนหนึ่ง ในฐานะที่เป็นสมาชิกของชาติไทยและเป็นผู้มีความรู้ผู้มีพลังที่จะปฏิบัติในด้านนี้และก็ขอให้ทำต่อไป” แม้กับบรรดาผู้พิพากษาก็ทรงขออย่างเดียวกัน เช่น “ไม่ใช่ให้ความยุติธรรมในหน้าที่ผู้พิพากษาอยู่ในโรงศาลเท่านั้นเอง แต่ให้ความยุติธรรม ดูว่าอะไรจะแก้ไขได้ แม้จะบอกว่าจะไม่ใช่หน้าที่ผู้พิพากษาที่จะไปแก้กฎหมายหรือแก้การปกครอง แต่ในฐานะผู้มีความรู้ ผู้มีเหตุผลและผู้ที่มีจิตใจของคนที่รักชาติส่วนรวมต้องแสวงหาวิธีการที่จะแก้ไขในทุก ๆ ทาง ในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีความรู้และผู้ที่เป็นเจ้าของประเทศผู้หนึ่ง มีสิทธิที่จะพูด มีสิทธิที่จะคิดและมีสิทธิที่จะปรึกษาหารือกันในฐานะประชาชน”

๗. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญกับ “ความยุติธรรม” มากในฐานะที่เป็นคุณธรรมสำคัญสูงสุด อันเป็นหลักเป็นประธานของการปกครองบ้านเมือง แม้ด้วยบทกฎหมายและการใช้กฎหมายก็ต้องตราขึ้นหรือใช้กฎหมายให้เดินไปสู่เป้าหมายปลายทางคือการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน ไม่ควรถือว่าตัวกฎหมายนั่นเองคือความยุติธรรม “กฎหมายเป็นแต่เครื่องมือในการรักษาความยุติธรรมดังกล่าว จึงไม่ควรจะถือว่ามีความสำคัญยิ่งไปกว่าความยุติธรรมหากควรจะต้องถือว่าความยุติธรรมมาก่อนกฎหมายและอยู่นอกกฎหมาย” ทรงเตือนนักกฎหมายว่า “การที่อยู่กับกฎหมายและใช้กฎหมายมาก ๆ นั้น อาจทำให้จิตใจตัวบทกฎหมายมากไปและทำให้เห็นว่าล้าพั้งตัวบทกฎหมายจะให้ความยุติธรรมได้โดยสมบูรณ์ ความจริงกฎหมายเป็นเพียงเครื่องมือสำหรับกำหนดความถูกต้อง เพื่ออาศัยเป็นหลักวินิจฉัยในการอำนวยความยุติธรรม หาใช่ปัจจัยสำคัญสิ่งเดียวในการให้ความยุติธรรมไม่”

พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเช่นนี้เป็นปรัชญาสำคัญอย่างน้อยก็ทรงปฏิเสธความคิดแบบดั้งเดิมที่มีอยู่ในสำนักกฎหมายปฏิธานนิยมหรือกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง (positive law) ที่เกรงตรงถือเคร่งครัดว่ากฎหมายคือตัวความยุติธรรม สิ่งดีที่อยู่นอกกฎหมายสิ่งนั้นไม่ใช่ความยุติธรรมท่านองว่า “ของสิ่งใดเจ้าว่างามต้องตามเจ้าใครเลยเล่าจะไม่งามตามเสด็จ” แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอธิบายไปในทางว่าความยุติธรรมมีอยู่นอกกฎหมายได้ กฎหมายอาจเป็นอย่างหนึ่ง

ส่วนความยุติธรรมอาจเป็นอีกอย่างหนึ่ง

๘. วิธีการที่จะได้ชื่อว่าถือว่าความยุติธรรมมาก่อนกฎหมายอยู่นอกกฎหมาย และอาจเป็นคนละส่วนกับกฎหมายก็คือการยอมรับว่า ความยุติธรรมเป็นคุณธรรมที่ครอบคลุมไปทั่ว และเป็นเป้าหมายของกฎหมาย ตัวกฎหมายเป็นเพียงหนทาง วิธีทางหรือเครื่องมือหนึ่งสำหรับจะใช้สู่เป้าหมายเท่านั้น สิ่งที่อยู่นอกกฎหมายหรือสิ่งที่ยังไม่ได้ตราขึ้นเป็นกฎหมายก็อาจเป็นอีกหนทางหรือเครื่องมือไปสู่เป้าหมายเดียวกันด้วยก็ได้ นักกฎหมายไม่ควรพอใจรับรู้หรือรับรองแต่เพียงกฎหมายของบ้านเมืองที่มีอยู่แล้วเท่านั้น หากแต่ควรใส่ใจคิดเลยไปถึงความยุติธรรมอันเป็นเป้าหมายของกฎหมายด้วย

เมื่อกำหนดความเชื่อถือได้ดังนี้ ในการออกกฎหมายกิติ การตีความกฎหมายกิติ การใช้กฎหมายกิติ การใช้ดุลพินิจต่าง ๆ กิติ ย่อมมีขึ้นเป็นขึ้นด้วยความประสงค์จะทำให้เกิดความยุติธรรมขึ้นเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้จึงมีพระบรมราโชวาทว่า “การอำนวยความยุติธรรมจึงต้องอาศัยตัวผู้ใช้กฎหมาย” เพราะไม่ว่ากฎหมายจะเป็นอย่างไรก็ตาม ผู้ใช้กฎหมายสามารถทำให้เกิดความยุติธรรมขึ้นจนได้ “การพิจารณาพิพากษารรตคติใด ๆ โดยคำนึงถึงแต่ความถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้นจะไม่เป็นการเพียงพอ จำต้องคำนึงถึงความยุติธรรม ซึ่งเป็นจุดประสงค์ด้วยเสมอ” จุดประสงค์ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงจุดประสงค์ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ เพราะกฎหมายนั้นอาจออกมาด้วยวัตถุประสงค์ที่จะกดขี่ข่มเหงคน “ด้วยความหลง ด้วยอคติหรือด้วยเจตนาอันไม่สุจริต ทำให้ความเที่ยงตรงต้องถูกริตรอนทำลายไป” ก็ได้ หากแต่หมายถึงจุดประสงค์ของการมีกฎหมายทั่ว ๆ ไป ดังที่เคยรับสั่งว่า “กฎหมายทั้งปวงนั้นเราบัญญัติขึ้น เพื่อใช้เป็นปัจจัยสำหรับรักษาความยุติธรรม”

นักกฎหมายที่เห็นว่ากฎหมายไม่ดีก็ใช้ไปอย่างไม่ดีตามลายลักษณ์อักษร หรือนักกฎหมายที่เห็นว่ากฎหมายมีช่องโหว่เป็นช่องทางที่จะกดขี่ข่มเหงย่ำยีให้ใครเดือดร้อน ก็ใช้ไปอย่างเถรตรงโดยถือว่าตนทำถูกกฎหมายแล้ว ย่อมเป็นนักกฎหมายที่ถือว่ากฎหมายกับความยุติธรรมเป็นอย่างเดียวกัน หรืออีกนัยหนึ่งถือว่าความยุติธรรมไม่ได้มาก่อนกฎหมาย ไม่ได้อยู่นอกกฎหมาย หากแต่ต้องเดินตามหลังกฎหมาย ในขณะที่กฎหมายเดินตามหลังอำเภอใจของผู้ออกกฎหมาย ซึ่งอาจมีความหลงมือคติ มีเจตนาไม่สุจริตก็ได้ ตามนัยนี้จึงขึ้นอยู่กับการอำเภอใจของผู้ออกกฎหมายซึ่งความเห็นเช่นนี้คับแคบเกินไป

แนวพระราชดำริทางกฎหมายอันปรากฏทางพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสโดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นต้นมาครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ในทางกฎหมายหลายประเด็น ดังที่ได้จัดหมวดหมู่ไว้ข้างต้น ซึ่งต่างก็มีแนวทางที่เป็นเอกภาพและต่อเนื่องเชื่อมโยงจากพระราชกระแสที่ทรงมีต่อคณะบุคคลหนึ่งกับพระราชกระแสอีกองค์หนึ่งที่ทรงมีต่อคณะบุคคลอื่น ทั้งมีวัตถุประสงค์ที่เด่นชัดคือมีพระราชประสงค์ที่จะให้เกิดความเป็นธรรมหรือความยุติธรรมขึ้นในสังคม

“ถ้าหากว่าขาดความยุติธรรมประเทศก็จะอยู่ยาก” แนวพระราชดำริเหล่านี้เมื่อประมวลเข้าด้วยกันแล้ว เห็นได้ชัดเจนว่า เป็นการกล่าวถึงคุณธรรมระดับสูงอย่างเป็นระบบมีตัวอย่างประกอบ มีรูปปัญหาแบบต่าง ๆ มีข้อเสนอแนะมีคำเชิญชวนขอร้อง มีแนวทางที่ชวนให้ปฏิบัติตามหรือติดต่อ ที่สำคัญคือ มิได้เลื่อนลอยปราศจากฐานความคิดที่มีผู้กล่าวถึงอยู่บ้างแล้ว นำสังเกตว่า บางส่วนใกล้เคียงกับความคิดในทางกฎหมายธรรมชาติ (natural law) บางส่วนใกล้เคียงกับปรัชญาของนักสังคมวิทยาทางกฎหมาย (sociology of law) ซึ่งเชื่อในหลักวิศวกรรมสังคม และเน้นบทบาทของนักกฎหมายไม่ว่านักศึกษา รุ่นเยาว์หรือผู้พิพากษาศาลาการที่พึงมีต่อสังคมและร่วมในการแก้ปัญหาสังคม แนวพระราชดำรินี้ จึงน่าจะถือว่าเป็น “ปรัชญากฎหมาย” ได้ และเมื่อพิจารณาจากพระราชสดานะแห่งองค์ผู้ทรงแสดง การเน้นการประยุกต์ใช้ในสังคมไทย ยิ่งกว่าจะเป็นการทั่วไป

พระอัครวิมลเทพเลิศล้ำไพศาลยาม

การยอมรับและมีอิทธิพลทางความคิดอย่างกว้างขวางในหมู่นักวิชาการจนบางส่วนได้แปรผลเป็นโครงการปฏิบัติการจริงจังก็น่าจะถือว่าเป็นปรัชญากฎหมายไทยร่วมสมัยที่มีประโยชน์และพลังนิยมสูงสำนักความคิดหนึ่ง อื่นนี้มีข้อที่น่าสังเกตว่ายังไม่เคยปรากฏว่ามีนักกฎหมายคนใดในประเทศไทยแสดงความคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับ บทบาทของนักกฎหมาย ความสำคัญของกฎหมาย การสร้างคุณธรรม การใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมและการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายอย่างชัดเจน จริงจัง และต่อเนื่องเท่ากับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเลย

ประวัติย่อ

- ชื่อ - นายปราโมทย์ ไม้กลัด
- เกิด - ๓ พฤษภาคม ๒๕๔๓ ที่แขวงบางประกอก เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพฯ
- การศึกษา
- ช่างชลประทานบัณฑิต (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 - Master of Engineering (Irrigation Engineering) มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา
 - วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๓๖

ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมตลอดชีพ

- ประเภทวิศวกรรม สาขาวิศวกรรมโยธา เลขทะเบียน วย. ๑๑๙๑

การฝึกอบรม ประชุม และการดูงานต่างประเทศ

- พ.ศ. ๒๕๑๐ ฝึกงานด้านการจัดสรรน้ำและส่งน้ำชลประทาน งานระบบระบายน้ำของโครงการชลประทานและงานพัฒนาน้ำใต้ดินเพื่อการชลประทาน ณ Bureau of Reclamation ประเทศสหรัฐอเมริกา

ก

นาน ๑๐ เดือน

- มิถุนายน ถึง กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ ประชุมและดูงาน Dispersive Soil ที่มีปัญหาต่อการสร้างเขื่อนดิน ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย
- เมษายน ถึง พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ ดูงานชลประทาน ที่ประเทศญี่ปุ่น
- ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ ประชุม International Commission of Irrigation and Drainage (ICID) และดูงานชลประทาน ที่ประเทศชิลี
- มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๒ ประชุม International Commission on Irrigation and Drainage (ICID) และดูงานชลประทานที่ประเทศแคนาดา
- มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๔ ดูงานด้านการกำจัดน้ำเน่าเสีย นครเมลเบิร์น ที่ประเทศออสเตรเลีย
- มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๔ ดูงานสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน ที่ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี
- ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ประชุม International Commission on Large Dam (ICID) และดูงานก่อสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ ที่ประเทศสเปน
- มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๙ ดูงานพิพิธภัณฑ์การเกษตรที่ประเทศอังกฤษ เบลเยี่ยม และเนเธอร์แลนด์

- มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๙ ตูงานป้องกันอุทกภัย แม่น้ำมิสซิสซิปปี และแม่น้ำสคราเมนโต ประเทศสหรัฐอเมริกา
- มกราคม ๒๕๔๐ ประชุมและตูกานด้านการจัดพิพิธภัณฑ์ ณ ประเทศออสเตรเลีย
- เมษายน ๒๕๔๑ ตูงานโครงการเพื่อนทำด้านอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ณ สาธารณรัฐฝรั่งเศส
- มิถุนายน ๒๕๔๑ ประชุมและตูกานอุทกวิทยานานาชาติ ณ สาธารณรัฐฝรั่งเศส
- พฤศจิกายน ๒๕๔๑ ตูงานด้านการชลประทาน ณ ประเทศอุสเบกิสถาน
- กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ ตูงานด้านอุโมงค์ระบายน้ำ ณ ประเทศญี่ปุ่น
- กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ ประชุมด้านการจัดทรัพยากรน้ำในกลุ่มประเทศเอเชีย ณ ประเทศฟิลิปปินส์
- มีนาคม ๒๕๔๒ ประชุมและตูกานด้านเขื่อนคอนกรีตอัดแน่น และฝายยาง ณ ประเทศจีน

เกียรติคุณและรางวัลดีเด่น

- ปรินญาวิศวกรรมศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (วิศวกรรมชลประทาน) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (พ.ศ. ๒๕๓๖)
- ปรินญาวิศวกรรมศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ (พ.ศ. ๒๕๓๓)
- ปรินญาวิศวกรรมศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (วิศวกรรมโยธา) มหาวิทยาลัยนเรศวร (พ.ศ. ๒๕๓๙)
- ปรินญาวิศวกรรมศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม (พ.ศ. ๒๕๔๐)
- ปรินญาวิศวกรรมศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (วิศวกรรมโยธา) มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล (พ.ศ. ๒๕๔๑)
- วุฒิปัตริกิตติมศักดิ์และเข็มแสนยาธิปไตย วิทยาลัยการทัพบก (๒๕๓๙)
- นิสิตเก่าดีเด่น คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (พ.ศ. ๒๕๓๖)
- บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สาขาชลประทาน) ประจำปี ๒๕๓๖
- นิสิตเก่าดีเด่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (พ.ศ. ๒๕๓๘)
- ครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่าง ประจำปี ๒๕๔๐
- "คนดีศรีสยาม" สมาคมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ คอนกรีตไทย

เครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญตราสำคัญ

- พ.ศ. ๒๕๒๓ เหรียญพิทักษ์เสรีชน ชั้น ๒
- พ.ศ. ๒๕๒๖ เหรียญรัตนาภรณ์ ชั้น ๔
- พ.ศ. ๒๕๒๘ ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก
- พ.ศ. ๒๕๒๙ ตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ
- พ.ศ. ๒๕๓๓ ทูติยจุลจอมเกล้า

- พ.ศ. ๒๕๓๔ เจริญราชรุจิทอง
- พ.ศ. ๒๕๓๕ ประถมภรณ์มงกุฎไทย
- พ.ศ. ๒๕๓๗ ทูตยจุลจอมเกล้าพิเศษ
- พ.ศ. ๒๕๓๘ ประถมภรณ์ช้างเผือก
- พ.ศ. ๒๕๓๙ เจริญรัตนภรณ์ ชั้น ๓
- พ.ศ. ๒๕๔๑ มหาวชิรมงกุฎ

ประวัติการทำงาน

- เริ่มรับราชการ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในกรมชลประทานและสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดังนี้ :-
 - ๔ มกราคม ๒๕๑๑
 - นายช่างโท กองวิชาการ กรมชลประทาน ทำหน้าที่ออกแบบเขื่อนเก็บกักน้ำ พร้อมอาคารประกอบเขื่อนคลองส่งน้ำ และอาคารในคลองส่งน้ำ ของโครงการชลประทานน้ำอูน จังหวัดสกลนคร และโครงการอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 - ๒ เมษายน ๒๕๑๖
 - นายช่างโท กองวิชาการ กรมชลประทาน เป็นหัวหน้าหน่วย ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกการออกแบบและออกแบบงานต่าง ๆ หน่วยงานดังกล่าวข้างต้น
 - ๔ มกราคม ๒๕๑๗
 - นายช่างเอก กองวิชาการ กรมชลประทาน เป็นหัวหน้าหน่วย ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกการออกแบบและออกแบบเขื่อนเก็บกักน้ำ พร้อมอาคารประกอบที่เขื่อนคลองส่งน้ำ และอาคารในคลองส่งน้ำของโครงการชลประทานน้ำอูน จังหวัดสกลนคร
 - ๙ กันยายน ๒๕๑๘
 - วิศวกรมโยธา ๖ กองออกแบบกรมชลประทานเป็นหัวหน้างาน ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกการออกแบบ และออกแบบเขื่อนเก็บน้ำพร้อมอาคารประกอบที่เขื่อนคลองส่งน้ำของโครงการอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

- นายกสภาคมิศย์แก้ววิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- นายกสภาคมนักเรียนเก่าอำนวยการศิลป์

สถานที่ติดต่อ

กรมชลประทาน สามเสน

โทร. ๒๕๑๐๒๕๐, ๒๕๑๓๐๒๖, ๒๕๑๐๐๖๕, ๖๖๙๐๕๔๐

ศูนย์เฉพาะกิจเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ และ สำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ทำเนียบรัฐบาล

โทร. ๒๕๐๑๖๐๔ - ๕, ๖๒๙๙๔๕๑, ๖๒๙๙๔๕๒

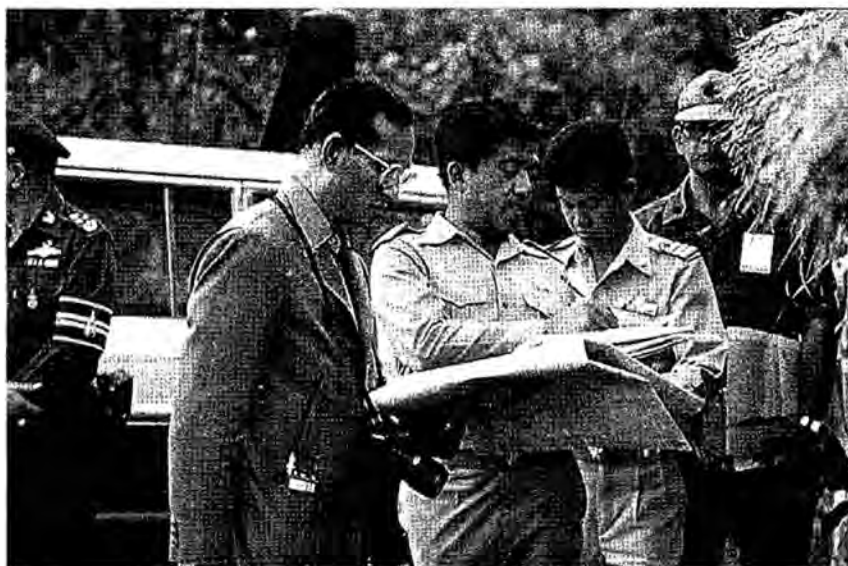
พระราชกรณียกิจในการจัดการทรัพยากรน้ำ

ปราโมทย์ ไม้กลัด

เนื่องในมหามงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๖ รอบ ในวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๒ ประชาชนชาวไทยทุกถ้วนหน้าต่างมีความปลาบปลื้มปีติชื่นชมโสมนัส และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้ ที่ตลอดระยะเวลายาวนานที่ผ่านมาในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรง พระอุตสาหะวิริยะทุ่มเทอุทิศพระองค์ ประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อนำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่อาณาประชาราษฎร์ ด้วยพระเมตตาคุณและด้วยน้ำพระราชหฤทัยห่วงใยเอื้ออาทร

ตลอดระยะเวลาหลายสิบปีที่ได้ทรงใกล้ชิดประชาชนทั่วทุกภาคของประเทศไทยนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ของปวงชนชาวไทยพระองค์นี้ ได้ทรงทราบถึงปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่ง ต้องการ "น้ำ" เพราะเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อการเพาะปลูกและการดำรงชีวิต เฉพาะอย่างยิ่งราษฎรผู้ต้องอาศัยอยู่ในท้องถิ่นชนบท ทुरกันดารที่ขาดแคลนแหล่งน้ำกินน้ำใช้ โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง เป็นเหตุให้เกิดปัญหาความยากจน ขาดเสถียรภาพความมั่นคง ทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นรากฐานของความมั่นคงและมั่งคั่งของประเทศและขาดคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้ ในการเสด็จฯ เยี่ยมเยือนราษฎรแต่ละภูมิภาค จึงมิใช่เพียงแค่เสด็จพระราชดำเนินเพื่อให้ราษฎรได้ชมพระบารมีเท่านั้น แต่เพื่อทรงรับทราบถึง สภาพชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ และความต้องการของราษฎร ด้วยพระเนตรพระกรรณของพระองค์เอง ที่สำคัญก็คือ ทรงมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้นให้บรรเทาลงหรือหมดสิ้นไป เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและทัดเทียมกันของประชาชนทั้งชาติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงสถานการณ์เกี่ยวกับ “น้ำ” ซึ่งในปัจจุบันมีปัญหาเกิดขึ้นเป็นอันมาก ทั้งในด้านการขาดแคลนน้ำตามท้องที่ต่างๆ ทั่วประเทศในฤดูแล้ง และภาวะน้ำท่วมในฤดูฝน ทำให้ความเสียหายแก่พืชผลและชุมชน ในหลายท้องที่เป็นประจำทุกปี ตลอดจนการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทำให้คุณภาพน้ำตามแหล่งน้ำของชุมชนเมืองใหญ่ๆ เสียไป ไม่อาจใช้ประโยชน์ได้ เหล่านี้ทำให้เกิดอันตรายหรือเกิดความเสียหายแก่บุคคล สัตว์ พืช และทรัพย์สินต่างๆ ของส่วนรวมทุกปี ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดการทรัพยากรน้ำและบริหารแหล่งน้ำ ตลอดจนที่ดินต่อเนื่องกับแหล่งน้ำ และทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อ ป้องกันและแก้ไขปัญหการขาดแคลนน้ำ ปัญหาน้ำท่วม การแก้ไขและบรรเทาพายุน้ำเน่าเสีย ตลอดจนการอนุรักษ์และพัฒนา ทรัพยากรน้ำตามลุ่มน้ำต่าง ๆ ไม่ให้ถูกทำลายจนเสื่อมโทรม หรือแก้ไขบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นให้ลดเหลือน้อยที่สุดเท่าที่สามารถ กระทำได้

ทรงมีความเชื่อมั่นว่า เมื่อใดที่สามารถแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนในเรื่องน้ำให้แก่ราษฎร ราษฎรมีน้ำกิน และน้ำใช้เพื่อการเพาะปลูก ตลอดจนไม่มีปัญหาเกี่ยวกับน้ำ ที่ทำความเสียหายให้แก่พืชที่เพาะปลูกแล้ว เมื่อนั้นราษฎรย่อมจะมี ฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งพระราชกรณียกิจในการจัดการทรัพยากรน้ำ ที่พระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานต่างๆ ดำเนินการมา โดยตลอดนั้นมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อการช่วยแก้ไขปัญหหรือบรรเทาความเดือดร้อนเกี่ยวกับน้ำจนสามารถสนอง ความต้องการขั้นพื้นฐานของราษฎรเป็นหลัก เพื่อจะได้พัฒนาคุณภาพชีวิตจากสภาพ ยากจนแร้นแค้นให้อยู่ในฐานะ “พอมีพอกิน” หรือถึงขั้น “มีกินมีใช้” ต่อไปได้ ได้แก่ การจัดหาความช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกในท้องที่ขาดแคลนน้ำ ให้น้ำใช้เพาะปลูกพืชและ ใช้อุปโภคบริโภค การระบายน้ำออกจากพื้นที่ลุ่ม กรณีพื้นที่นั้นเกิดน้ำท่วมยังเป็นประจำ การป้องกันและบรรเทาพายุน้ำท่วม และ การแก้ไขบำบัดน้ำเน่าเสีย เป็นต้น

ทรงแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ในการเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรตาม ท้องที่ต่างๆ ทั่วทุกภาค พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะมีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างใกล้ชิดเสมอ ส่วนใหญ่ ทรงซักถามเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของราษฎรและการทำมาหากินด้านเกษตรกรรม ทำให้ทรงทราบถึงสภาพความยากลำบาก เกี่ยวกับการทำมาหากินในท้องที่ทุรกันดาร หรือตามหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลความเจริญ ราษฎรส่วนใหญ่ซึ่งเป็นชาวไร่ชาวนา มักประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนน้ำ จึงไม่สามารถประกอบอาชีพทางการเกษตรให้ได้ผลตามที่มุ่งหมาย ทำให้ราษฎร ส่วนใหญ่ในท้องที่ห่างไกลเหล่านั้นมีแต่ความยากจนและขาดแคลน มีอาหารสำหรับบริโภคไม่เพียงพอ จึงทรงหาทางแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวกับการขาดแคลน ในด้านการจัดหาน้ำให้มีพอใช้สำหรับการเกษตรกรรมและการอุปโภคบริโภค ให้ราษฎรของพระองค์ด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสมกับสภาพท้องที่ตลอดมาตราบจนปัจจุบัน ดังเช่น

การทำ 'ฝนเทียม' หรือ 'โครงการฝนหลวง' พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงศึกษาถึงสภาพน้ำในบรรยากาศ ในรูปของความชื้น หรือไอน้ำที่มีตามธรรมชาติแล้ว ประเทศไทยน่าจะมีโอกาสจัดการทรัพยากรน้ำในบรรยากาศในช่วงเวลาที่ สภาพความชื้นในบรรยากาศมีความเหมาะสม ทำให้ฝนตกนอกเหนือจากการตกของฝนปกติตามฤดูกาล เพื่อแก้ไขปัญห การขาดแคลนน้ำในภาวะวิกฤติได้อย่างเหมาะสม ได้พระราชทานพระราชดำริแก่นักวิชาการและเจ้าหน้าที่กระทรวงเกษตร และสหกรณ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๙ ให้ค้นคว้าหาเทคนิควิชาการทางวิทยาศาสตร์ในการแปรสภาพไอน้ำในอากาศให้เกิดเมฆ แล้ว เร่งให้กลุ่มเมฆรวมตัวกันแน่นขึ้น และเกิดเป็นฝนตกในช่วงเวลาที่ต้องการ

กรรมวิธีในการทำฝนหลวงที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ใช้วิธีการโปรยสารเคมีทางเครื่องบินตามสภาวะต่าง ๆ ขึ้นแรกเพื่อรวบรวมไอน้ำในบรรยากาศให้รวมตัวเป็นเมฆ จากนั้นจึงสร้างเมฆหรือเลี้ยงให้เจริญเติบโตขึ้น สุดท้ายจึงเป็นการโจมตี กลุ่มเมฆเหล่านั้นให้ตกเป็นฝนในบริเวณพื้นที่เป้าหมาย

การทำฝนหลวงนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาค้นคว้าทางด้านวิชาการด้วยความสนพระราชหฤทัย พร้อมกับได้พระราชทานข้อแนะนำเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการทำแก่คณะปฏิบัติการฝนหลวงทุกคนอย่างใกล้ชิดมาโดยตลอด และเมื่อคราวเกิดภัยแล้งผิดปกติในฤดูร้อนและต้นฤดูฝน พ.ศ. ๒๕๓๕, ๒๕๓๖ และ ๒๕๓๗ การทำฝนหลวงในภาคต่าง ๆ ได้มีส่วนช่วยเหลือพืชผลของชาวไร่ชาวนาหลายจังหวัดไม่ได้รับความเสียหาย เนื่องจากการขาดแคลนน้ำได้มากทีเดียว

การพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรตามหมู่บ้านต่างๆ ทุกครั้ง พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงสอบถามข้อมูลจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและราษฎรที่มาเฝ้าฯ รับเสด็จ ถึงเรื่องการประกอบ อาชีพ สภาพการทำนา และการเพาะปลูกอย่างอื่น สภาพฝนและแหล่งน้ำธรรมชาติในบริเวณนั้น มีเพียงพอใช้หรือขาดแคลน เป็นประการใดบ้าง เพื่อทรงวินิจฉัยประกอบพระราชดำริ หลังจากทรงศึกษาข้อมูลจากราษฎรอย่างละเอียดแล้ว ถ้าปรากฏว่า สภาพภูมิประเทศและแหล่งน้ำธรรมชาติของบริเวณหมู่บ้านและตำบลใด พอมีลู่ทางก่อสร้างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในลำน้ำ ลำห้วย ที่เหมาะสมขึ้นได้ ก็จะมีพระราชทานแนวพระราชดำริแก่เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้นำไปพิจารณาถึงความเหมาะสม ให้รอบคอบ ก่อนที่จะวางโครงการในชั้นรายละเอียด และดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ จนถึงการก่อสร้างต่อไป

งานพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่พระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานต่างๆ ดำเนินการมีหลายประเภท ได้แก่ งานอ่างเก็บน้ำ งานฝายทดน้ำ งานขุดลอกหนองและบึง และงานสระเก็บน้ำประจำไร่นา ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการก่อสร้างสนองพระราชดำริกระจายไปทั่วทุกภาคของประเทศรวมแล้วมากกว่าหนึ่งพันโครงการ

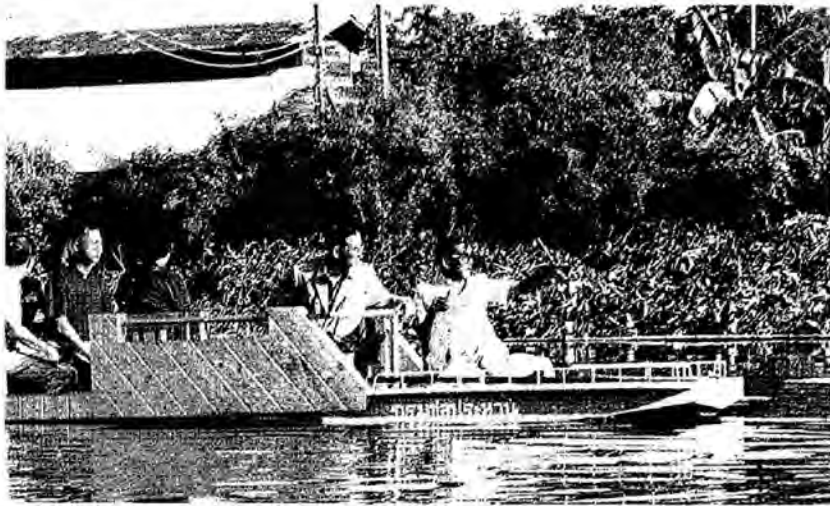

เมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับสนองพระราชดำริ ดำเนินการก่อสร้างงานพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อจัดหาน้ำให้ราษฎร ได้มีอุปโภคบริโภค และใช้ในการเพาะปลูก โดยเฉพาะในหน้าแล้งที่ขาดแคลนน้ำเสร็จเรียบร้อยแล้ว ราษฎรย่อมได้รับประโยชน์ อย่างเต็มที่ ทำให้มีน้ำใช้โดยไม่ขาดแคลนดังเช่นที่เคยประสบมา โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริประเภท และขนาดต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ทุกท้องถิ่นชนบททั่วประเทศ ล้วนทำให้ราษฎรได้มีน้ำใช้ในการดำรงชีพ มีน้ำใช้ทำนา ทำไร่ ทำสวน มีน้ำเพาะเลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ ความยากลำบากเพราะขาดแคลนน้ำดูจะเป็นเพียงเรื่องราวในอดีตที่ไม่มีวันหวนกลับมา อีกแน่นอน

พระราชกรณียกิจในการจัดการทรัพยากรน้ำ เฉพาะอย่างยิ่งในด้านงานพัฒนาแหล่งน้ำโดยการพัฒนาน้ำฝั้วดินมาใช้ประโยชน์ เพื่อแก้ไขปัญหามหาการขาดแคลนน้ำ จนบังเกิดโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นจำนวนมาก สร้างกระจายในท้องถิ่นต่างๆ ทั่วทุกภาคของประเทศอยู่ในขณะนี้ ตามแนวพระราชดำริที่พระราชทานแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้รับไปพิจารณาดำเนินการนั้น จะทรงพิจารณาถึงความเหมาะสมเกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศ ความเหมาะสมเกี่ยวกับสภาพแหล่งน้ำ และความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างแท้จริง

ในด้านการพิจารณาถึงความเหมาะสมเกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศนั้น ทุกครั้งที่เสด็จ พระราชดำเนินไปทรงเยี่ยม ราษฎรตามท้องถิ่นต่างๆ ในชนบท เมื่อราษฎรที่มาเฝ้าฯ รับเสด็จกราบบังคมทูลถึงปัญหามหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูก จะทรงซักถามข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการน้ำของราษฎรเหล่านั้นอย่างละเอียด เป็นต้นว่า บริเวณที่ต้องการน้ำ อยู่ในเขตหมู่บ้านตำบลใด สภาพการขาดแคลนน้ำในแต่ละปีที่ผ่านมาเป็นอย่างไร เป็นผลเสียหายกับการเพาะปลูกมากน้อยอย่างไร แล้วทรงบันทึกข้อมูลลงบนแผนที่มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ ที่ทรงนำไป ต่อจากนั้น จะทรงพิจารณาสภาพภูมิประเทศจากข้อมูลที่แสดงในแผนที่นั้น รวมทั้งข้อมูลจากที่ทรงได้รับจากราษฎร บางครั้งจะทรงใช้ภาพถ่ายทางอากาศพิจารณาประกอบพระราชดำริด้วย ว่ามีผู้ทางสามารถจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในรูปแบบใด มีขนาดโครงการที่สมควรดำเนินการช่วยเหลือเป็นโครงการขนาดเล็กหรือใหญ่เพียงใด จึงจะเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศแต่ละแห่ง และทุกครั้งจะทรงพิจารณาร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ที่ตามเสด็จ เพื่อหาผู้ทางดำเนินงานให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศเสมอ หลังจากนั้น จึงมอบหมายให้เจ้าหน้าที่นำไปพิจารณา ในรายละเอียดต่อไป

ความเหมาะสมเกี่ยวกับสภาพแหล่งน้ำ โดยที่การพิจารณาวางโครงการพัฒนาแหล่งน้ำจะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพแหล่งน้ำร่วมกับสภาพภูมิประเทศและความต้องการของราษฎรด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพิจารณา วางโครงการพัฒนาแหล่งน้ำให้เหมาะสมกับสภาพแหล่งน้ำธรรมชาติ ตามที่มีในแต่ละท้องถิ่นเสมอ จะเห็นได้ว่าการเสด็จพระราชดำเนินไปยังบริเวณที่ทรงมุ่งหมายจะให้มีการพัฒนาแหล่งน้ำ หรือบริเวณที่ราษฎรทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอให้ทรงช่วยเหลือ ก่อนเสด็จพระราชดำเนินไปยังจุดหมาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงกำหนดบริเวณที่ก่อสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำหรือฝาย ในแผนที่มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ ก่อนเสมอ แล้วทรงศึกษา คำนวณสภาพน้ำของลำห้วย ณ บริเวณนั้น ว่ามีปริมาณมากหรือน้อยเท่าใด เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพน้ำ ในการพิจารณาวางโครงการก่อนทุกครั้ง และเมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปยังบริเวณต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ก็เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรสภาพการไหลของน้ำและขนาดของลำน้ำเพื่อประกอบพระราชดำริ ในการวางโครงการให้เหมาะสมกับสภาพแหล่งน้ำทุกคราวไป

ส่วนความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่จะเข้าไปช่วยเหลือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงยึดหลักการที่จะต้องมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างละเอียด ซึ่งนอกจากโครงการนั้นๆ จะมีความเหมาะสมทั้งทางสภาพแหล่งน้ำและสภาพภูมิประเทศที่สามารถดำเนินการก่อสร้างได้แล้ว ในขั้นสุดท้ายก็จะทรงพิจารณาถึงค่าลงทุนในการก่อสร้างโครงการด้วยว่าจะคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ที่คาดว่าจะราษฎรในท้องถิ่นนั้นจะได้รับมากเพียงพอหรือไม่ หากทรงพิจารณาเห็นว่าต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ก็พระราชทานพระราชดำริให้ระงับหรือชะลอการก่อสร้างหรือให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปวางโครงการอย่างละเอียดให้เหมาะสมเสียก่อน

ในด้านเกี่ยวกับสภาพท้องถิ่นและสังคมนี้ ทรงหลีกเลี่ยงการเข้าไปสร้างปัญหาความเดือนร้อนให้กับคนกลุ่มหนึ่ง โดยสร้างประโยชน์ให้กับคนอีกกลุ่มหนึ่ง ไม่ว่าประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับการลงทุนนั้น จะมีความเหมาะสมเพียงใดก็ตาม ด้วยเหตุนี้ การทำงานโครงการพัฒนาแหล่งน้ำทุกแห่ง จึงพระราชทานพระราชดำริไว้ว่า ราษฎรในหมู่บ้านซึ่งได้รับประโยชน์จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาระยะที่ติด โดยจัดการช่วยเหลือผู้ที่เสียประโยชน์ตามความเหมาะสมที่ตกลงกันเอง เพื่อให้ทางราชการสามารถเข้าไปใช้ที่ดินทำการก่อสร้างได้ โดยไม่ต้องจัดซื้อที่ดิน ซึ่งเป็นพระบรมราโชบายที่ มุ่งหวังให้ราษฎรมีส่วนร่วมกับรัฐบาล และช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในสังคมของตนเอง และเกิดความหวงแหนที่จะดูแลบำรุงรักษาสิ่งก่อสร้างนั้นต่อไปด้วย

ทรงแก้ไขปัญหาน้ำท่วม งานป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมเป็นงานจัดการทรัพยากรน้ำที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมอย่างยิ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทาน พระราชดำริให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง พิจารณาดำเนินการแก้ไข ป้องกัน หรือช่วยบรรเทาในการที่น้ำในแม่น้ำลำคลองมีระดับสูงในฤดูน้ำหลาก ไม่ให้น้ำไหลบ่าเข้าไปท่วมพื้นที่ทำความเสียหายแก่พืชที่เพาะปลูกหรือน้ำท่วมพื้นที่ในเขตชุมชนจนได้รับความเสียหาย ตลอดจนการระบายน้ำออกจาก พื้นที่ลุ่มหรือพื้นที่ซึ่งมีน้ำท่วมขังอยู่เป็นประจำจนใช้เพาะปลูกไม่ได้ ให้สามารถให้เพาะปลูกพืชได้ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพแต่ละท้องที่

งานแก้ไขปัญหาน้ำท่วมที่หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการสนองพระราชดำริ มีอยู่หลายวิธี โดยแต่ละวิธีจะมีความเหมาะสมกับสภาพท้องที่ ความสามารถในการป้องกันหรือแก้ไขสภาพ น้ำท่วม ตลอดจนค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกันไป เช่น การก่อสร้างคันกันน้ำ เพื่อกันน้ำที่มีระดับสูงกว่าตลิ่งไม่ให้ไหลบ่าเข้าท่วมพื้นที่ต่างๆ ตามที่ต้องการ การก่อสร้างทางผันน้ำเพื่อผันน้ำทั้งหมดหรือเฉพาะบางส่วนที่จะล้นตลิ่งออกไปจากลำน้ำ ให้ไหลไปตามทางผันน้ำที่ขุดขึ้นใหม่ไปลงลำน้ำสายอื่น หรือระบายลงสู่ทะเล การปรับปรุงสภาพลำน้ำ เพื่อช่วยให้น้ำสามารถไหลตามลำน้ำได้สะดวก การป้องกันน้ำท่วมด้วยเขื่อนเก็บกักน้ำ โดยเขื่อนรองรับน้ำไหลหลากจำนวนมากในระยะฤดูฝนไว้ และด้วยการระบายน้ำออกจากพื้นที่น้ำท่วมขังโดยคลองระบายน้ำและการสูบน้ำ เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยในปัญหาการเกิดน้ำท่วมพื้นที่ต่างๆ เป็นอย่างยิ่ง เช่น น้ำท่วมขังที่เกิดขึ้นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นประจำแทบทุกปี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้พระราชทานพระราชดำริให้หาทางแก้ไขปัญหาน้ำท่วมกรุงเทพมหานครและพื้นที่ปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ให้บรรเทาหรือแก้ไขให้หมดไป ซึ่งหน่วยราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาน้ำท่วมอย่างละเอียด แล้วทำการก่อสร้างระบบการป้องกันน้ำท่วมและระบายน้ำสนองพระราชดำริ ซึ่งได้ดำเนินการเสร็จตามโครงการ สามารถบรรเทาปัญหาน้ำท่วมและระบายน้ำในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลส่วนใหญ่ได้ตามที่ต้องการ แต่เมื่อคราวปริมาณน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาไหลหลากจำนวนมากเป็นประจำวัฏการณในปี ๒๕๓๘ ที่ผ่านมา พื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลอีกหลายท้องที่ได้รับความเดือดร้อนจากอุทกภัยครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยในวิกฤตการณ์นี้ ได้พระราชทานแนวการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมเงินให้หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการให้เหตุการณ์บรรเทาโดยด่วน รวมทั้งแผนงานแก้ไขการที่พระราชทานให้หน่วยงานที่รับผิดชอบนำไปวิเคราะห์และเร่งรัดดำเนินการต่อไปอีกด้วย เป็นที่ประจักษ์แก่อาณาประชาราษฎร์ ซึ่งต่างมีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้

ทรงแก้ไขปัญหาน้ำเสีย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยแหล่งน้ำธรรมชาติในแต่ละภูมิภาคที่คุณภาพน้ำมีสภาพเสื่อมโทรม ทั้งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและเนื่องจากการกระทำของประชาชน จึงพระราชทานพระราชดำริแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ทำการศึกษา ทดลอง และดำเนินการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ซึ่งตามแนวพระราชดำริที่ พระราชทานนั้น ทรงเน้นถึงการใช่วิธีการแก้ไขที่เป็นรูปแบบง่าย ๆ เสียค่าใช้จ่ายน้อย เพราะมีพระราชประสงค์ให้คิดค้นให้เหมาะสมก่อน จนถึงวิธีการแก้ไขที่มีความลึกซึ้งทางด้านวิชาการและเป็นโครงการขนาดใหญ่ โดยพิจารณาดำเนินการให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของแต่ละท้องที่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขปัญหาน้ำเค็มและน้ำกร่อยในหลายกรณี และหลายพื้นที่ เช่น

- พระราชดำริในการแก้ไขปัญหาน้ำเค็มเนื่องจากการทำนาเกลือในหลายพื้นที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผู้ประกอบการทำนาเกลือมักปล่อยน้ำเค็มจากลานตากเกลือ หรือน้ำฝนที่ตกชะลานตากเกลือ ลงไปตามร่องน้ำและลำห้วย บริเวณข้างเคียงโดยไม่มีการควบคุมเท่าที่ควร น้ำเค็มจึงไหลตามร่องน้ำและลำห้วยต่าง ๆ แพร่กระจายเข้าไปตามพื้นที่เหล่านั้น เป็นบริเวณกว้าง จนไม่สามารถใช้พื้นที่เหล่านั้นปลูกข้าวได้ หรือได้รับผลผลิตข้าวน้อยลง จึงทำความเสียหายให้แก่ผู้ประกอบการทำนา ได้พระราชทานพระราชดำริถึงแนวทางแก้ไขที่ผู้ประกอบการทำนาเกลือสามารถดำเนินการได้โดยไม่ทำความเสียหายแก่พื้นที่ปลูกข้าว ใกล้เคียง โดยการทำนาเกลือนั้นจะต้องจัดพื้นที่ส่วนหนึ่งที่บริเวณลานตากเกลือ ขุดเป็นสระเก็บน้ำขนาดใหญ่สำหรับรองรับน้ำเค็ม ที่ปล่อยทิ้งจากลานตากเกลือทั้งหมด เก็บไว้ในสระเพื่อการระเหย หรือไหลลงในดิน โดยบ่อบาดาลเล็กๆ ที่ขุดขึ้นเพื่อระบายน้ำ ลงสู่ชั้นน้ำเค็มใต้ดินที่สูบขึ้นมา ขนาดของสระน้ำดังกล่าวจะมีขนาดและความลึกเท่าใดต้องกำหนดให้สัมพันธ์กับปริมาณน้ำที่มาจากลานตากเกลือ และความสามารถของน้ำในสระที่ไหลลงไปได้ดิน ทั้งนี้ให้มีความสมดุลพอดีกัน โดยไม่ทำให้น้ำเค็มไหลลงไปยังลำห้วยข้าง ๆ อีกต่อไป

- พระราชดำริในการป้องกันน้ำเค็มมิให้รุกล้ำเข้าไปตามลำน้ำต่างๆ เช่น ลำน้ำหลายสายในภาคใต้ เพื่อช่วยเหลือราษฎรและพื้นที่เพาะปลูกบริเวณสองฝั่งแม่น้ำและลำน้ำสาขาต่างๆ ให้มีน้ำจืดใช้ทำการเกษตรและใช้อุปโภคบริโภค ตลอดปี มีโครงการที่ดำเนินการเสร็จแล้ว ได้แก่ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำบางนราอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส และโครงการที่กำลังดำเนินการ คือ โครงการพัฒนากลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้านการแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสีย ซึ่งปัญหาน้ำเน่าเสียตามแหล่งน้ำ และชุมชนต่างๆ ในทุกภาคของประเทศไทย เริ่มมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและระบบนิเวศอย่างชัดเจนราว ๒ - ๓ ทศวรรษที่ผ่านมา เนื่องมาจากการพัฒนาตามความเจริญของบ้านเมืองและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ จึงมีการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากในเขตชุมชน โดยไม่มีการบำบัดน้ำเสียให้มีคุณภาพดีถึงเกณฑ์มาตรฐานก่อนระบายลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติตามที่ควร และน้ำเสียบางส่วนก็เกิดจากการระบายทิ้งจากบ้านเรือนโดยไม่มีการบำบัดอีกด้วย จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องหรือแต่ละชุมชนจะต้องเร่งรัดแก้ไข โดยเร่งด่วน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้แหล่งน้ำเน่าเสีย ได้พระราชทานพระราชดำริเรื่องการแก้ไขบำบัดน้ำเน่าเสียไว้ในลักษณะต่างๆ กัน

- การบำบัดน้ำเสียด้วยผักตบชวา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยในการปรับปรุงแหล่งน้ำ เช่น บึงและหนองน้ำที่มีอยู่แล้ว เพื่อทำเป็นแหล่งบำบัดน้ำเน่าเสียที่รับจากคลองเข้ามาให้มีสภาพดีขึ้นด้วยผักตบชวา เช่น โครงการบึงมักกะสันอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นต้น

- การบำบัดน้ำเน่าเสียโดยวิธีการเติมอากาศ ได้พระราชทานรูปแบบประดิษฐ์ที่เรียบง่าย ประหยัด และสามารถที่จะเป็นต้นแบบให้หน่วยงานต่างๆ นำไปประดิษฐ์เพื่อใช้งานโดยทั่วไปได้ง่ายด้วย ทั้งนี้ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นุสนธิ์ชัยพัฒนา สนับสนุนงบประมาณเพื่อการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์ดังกล่าว และดำเนินการจัดสร้างเครื่องมือบำบัดน้ำเสียร่วมกับกรมชลประทาน เครื่องเติมอากาศหรือที่รู้จักกันแพร่หลายว่า “กังหันน้ำชัยพัฒนา” นั้น เป็นที่นิยม และนำไปใช้งานเกือบทั่วประเทศในขณะนี้

นอกจากนั้น ในการศึกษาวิจัยและพัฒนาระบบบำบัดน้ำเน่าเสียของชุมชนต่างๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการอีกหลายวิธีการ เช่น

- โครงการศึกษา วิจัยและพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียบริเวณหนองหารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทำการศึกษา วิจัยและพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียโดยวิธีธรรมชาติ ด้วยการรวบรวมน้ำโดยระบบท่อส่งไปยังระบบบำบัดน้ำเสีย เข้าสู่ระบบบ่อเติมอากาศแบบฝิ่งแดด แล้วไหลผ่านไปยังบ่อบ่ม จากนั้นจึงระบายน้ำที่ผ่านกระบวนการบำบัดจนดีขึ้นระดับหนึ่งแล้ว ส่งต่อผ่านไปยังแปลงพืชน้ำให้บำบัดน้ำในขั้นตอนสุดท้ายจนได้คุณภาพน้ำมาตรฐาน ก่อนการระบายลงสู่หนองหารต่อไป

- โครงการศึกษา วิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมผักเป็ดอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เป็นโครงการศึกษา วิจัย วิธีการบำบัดน้ำเสีย กำจัดขยะมูลฝอย และการรักษาสภาพป่าชายเลน ด้วยวิธีธรรมชาติ โดยอาศัยป่าชายเลนช่วยในการบำบัดน้ำเสียด้วย ประกอบด้วย ระบบท่อบำบัดน้ำเสีย ส่งน้ำไปยังระบบบำบัด ที่ประกอบด้วย บ่อดกตะกอน บ่อบำบัดแบบฝิ่งแดด บ่อปรับคุณภาพน้ำ ระบบบึงชีวภาพ ซึ่งเป็นบ่อดินตื้นๆ ปลูกพืชน้ำลำต้นขนาดเล็กแต่ขึ้นกระจายหนาแน่น เพื่อให้ดูดซึมสารพิษ สารอินทรีย์ และสารอนินทรีย์ ระบบกรองน้ำเสียด้วยหญ้า และแปลงป่าชายเลนเพื่อการบำบัดก่อนระบายสู่ทะเลต่อไป

ผลการดำเนินงานบำบัดน้ำเสียตามแนวพระราชดำริ โดยวิธีการที่อาศัยธรรมชาติเป็นหลักดังกล่าวนี้สามารถนำไปประยุกต์ในพื้นที่ชุมชนต่างๆ ที่มีพื้นที่ดำเนินการได้ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากนัก

ตราบจนถึงปัจจุบัน รวมเวลาถึง ๕๒ ปี นับตั้งแต่เสด็จดำรงสิริราชสมบัติ ด้วยความสนพระราชหฤทัยในเรื่อง “น้ำ” พระราชกรณียกิจในด้านนี้ทรงเน้นในการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพของ “น้ำ” เพื่อแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรของพระองค์ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสูงสุดในการดำรงชีพของผู้คนในประเทศไทย

ประวัติย่อ

ชื่อ นายบุญ มุกข์ประดิษฐ์

การศึกษา

- ปริญญาตรีทางวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- M.A. (Political Science) Western Washington University U.S.A.
- ประกาศนียบัตรผู้บริหารการศึกษาระดับสูง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประกาศนียบัตรผู้บริหารระดับสูง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)
- วิทยาลัยการทัพบก รุ่นที่ ๓๒
- วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หลักสูตร (วปอ.) รุ่นที่ ๓๔๔

ราชการและงานพิเศษ

- กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- เลขานุการคณะกรรมการพัฒนาद्यตุงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (พื้นที่ทรงงาน)
- กรรมการบริหารอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรราชชนนี
- กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการบริหารโครงการพัฒนากลุ่มน้ำป่าสัก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- กรรมการบริหารโครงการส่งเสริมกิจกรรมของโรงเรียนเลี้ยงเด็กกำพร้า แขวงเวียงจันทน์ ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- เลขานุการคณะกรรมการพัฒนากลุ่มน้ำแม่อาวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- กรรมการบริหารการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
- ประธานกรรมการองค์การสวนสัตว์

การประชุมฯ ศึกษา และดูงาน

- ได้เดินทางไปประชุม สัมมนา ศึกษา และดูงานในประเทศต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาคของโลก

ตำแหน่งปัจจุบัน

- เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) นักบริหารระดับ ๑๑
- กรรมการและรองเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา
- ประธานกรรมการบริหารโรงเรียนผดุงศิษย์พิทยา

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

- ทูตียจุลจอมเกล้าวิเศษ
- มหาวิรมงกุฏ
- ทูตียจุลจอมเกล้า
- ปดมาภรณ์ช้างเผือก
- ปดมาภรณ์มงกุฎไทย

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนา : พระอัจฉริยะเพื่อประชาราษฎร์

ฝ่ายข้อมูล

คณะทำงานจัดแสดงนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาชนบทเป็นอย่างมาก ดังที่ได้ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทไว้ว่า

“การพัฒนาชนบท เป็นงานที่สำคัญ เป็นงานที่ยาก เป็นงานที่จะต้องทำให้ได้ด้วยความสามารถด้วยความฉลาด คือ ทั้งเฉลียวทั้งฉลาด และด้วยความบริสุทธิ์ใจ มิได้มุ่งหมายหากินด้วยวิธีใดๆ ใครอยากหากินขอให้ลาออกจากตำแหน่งไปทำการค้าขายดีกว่า เพราะว่าทำผิดพลาดไปแล้ว บ้านเมืองล่มจม และเมื่อบ้านเมืองล่มจมแล้ว เราก็อยู่ไม่ได้ ก็เท่ากับเสียหายทุกอย่าง”

ด้วยเหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานพระราชดำริทางด้านการพัฒนา เป็นผลให้เกิดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นจำนวนมาก ซึ่งครอบคลุมในหลายสาขา มีชื่อเรียกต่างกัันดังนี้ คือ

๑. โครงการตามพระราชประสงค์
๒. โครงการหลวง
๓. โครงการตามพระราชดำริ
๔. โครงการในพระบรมราชานุเคราะห์

๑. โครงการตามพระราชประสงค์

โครงการตามพระราชประสงค์ คือ โครงการที่ทรงศึกษาและทดลองปฏิบัติเป็นการส่วนพระองค์ โดยใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ในการดำเนินงานทรงศึกษาไปปฏิบัติ ไปพัฒนา ไปส่งเสริมและแก้ไขปรับปรุงวิธีการ ทั้งในพระราชฐาน และในท้องถิ่นต่างๆ เช่น ทรงศึกษาเรื่องข้าวและการทำนา ในพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน มีโรงสีข้าว โรงอัดแกลบเป็นแผ่นเชื้อเพลิง ทรงเลี้ยงวัวนม ทรงมีโรงทำนมสด นมผง ทรงศึกษาวิธีการผลิตต่าง ๆ ขณะเดียวกันทรงส่งเสริมให้ความรู้แก่ชาวสหกรณ์หนองโพ ราชบุรี ดำเนินการเลี้ยงโค และทำนมสดที่มีคุณภาพดี จำหน่ายได้สำเร็จเป็นผลก้าวหน้าตลอดมา

ส่วนนอกพระราชฐาน ทรงศึกษาการพัฒนาที่ดิน การจัดสรรที่ดิน การจัดตั้งหมู่บ้าน สหกรณ์บริเวณใกล้พระราชวังไกลกังวล เป็นโครงการตามพระราชประสงค์เพราะยังทรงศึกษาพัฒนา ทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ในชั้นต้น จนรัฐบาลเห็นดีมีศรัทธาในหลักการของพระองค์แล้วจึงร่วมงานในภายหลัง

นอกจากบริเวณดังกล่าวนี้ยังมีโครงการตามพระราชประสงค์อีกหน่วยหนึ่ง คือ ทรงศึกษาการพัฒนาลุ่มน้ำ และจัดสรรที่ดินในบริเวณแหล่งพลังน้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตทุ่งกุละลา จังหวัดชัยภูมิ

ตัวอย่างโครงการตามพระราชประสงค์

๑. โครงการโรงสีข้าวตัวอย่างสวนจิตรลดา

เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักว่าชาวนาส่วนใหญ่มีหนี้สินมากเพราะขายข้าวเปลือกได้ในราคาถูก แต่ซื้อข้าวสารและเครื่องอุปโภคบริโภคราคาแพง ทรงเห็นสมควรที่จะแก้ไขโดยให้ชาวนารวมกลุ่มดำเนินงานในแบบสหกรณ์ทำการสีข้าวเปลือก หรือมอบหมายหน้าที่ให้ตัวแทนของตนสีข้าวซึ่งเป็นผลผลิตของตนเสียเอง โรงสีข้าวตัวอย่าง จึงได้เปิดดำเนินการและเริ่มสีข้าวตั้งแต่วันที่ ๘ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๑๔ โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดและทรงเจิมฉางข้าวเปลือก

กิจการของโรงสีข้าวตัวอย่างสวนจิตรลดาได้เจริญก้าวหน้ามาโดยลำดับ จนสามารถประดิษฐ์เครื่องสีข้าวระบบแรงเหวี่ยงและได้ทดลองปฏิบัติตั้งแต่ พุทธศักราช ๒๕๑๖ ซึ่งปรากฏว่ามีผลดีต่อคุณภาพของข้าวสาร และสามารถช่วยลดต้นทุนการสีข้าวลง

๒. โครงการโรงบดแกลบสวนจิตรลดา

โครงการโรงบดแกลบสวนจิตรลดา ได้ดำเนินการเมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๔ เพื่อสนองพระราชดำริที่จะให้นำแกลบที่ได้จากโรงสีข้าวตัวอย่างสวนจิตรลดามาใช้ให้เป็นประโยชน์ โดยนำผงที่บดจากแกลบมาผสมกับปูนขาว และปุ๋ยเคมีในสูตรต่างๆ กัน เพื่อใช้ปรับปรุงให้ดินร่วน และมาอัดเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิง การผลิตแกลบอัดแห้งออกจำหน่ายได้สำเร็จเมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๓

๒. โครงการหลวง

โครงการหลวง คือ โครงการตามพระราชดำริที่ดำเนินการผสมผสานกับหน่วยงานรัฐบาลในบริเวณตอยต่าง ๆ ในภาคเหนือในการพัฒนาอาชีพของชาวไทยภูเขา และเนื่องจากการที่พระองค์ทรงมีพระวิริยะ อุตสาหะ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวไทยภูเขานี้เอง ทำให้ชาวไทยภูเขามีความจงรักภักดีเรียกพระองค์ว่า “พ่อหลวง” เรียกว่าสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถว่า “แม่หลวง” โครงการของพระองค์จึงเรียกว่า “โครงการหลวง”

ตัวอย่างโครงการหลวง

๑. สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง

สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง อำเภอฝาง จ.เชียงใหม่ มีขึ้นเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่าชาวไทยภูเขาส่วนใหญ่ปลูกฝิ่นแต่ยากจน ทั้งยังทำลายทรัพยากรป่าไม้ ดินน้ำลำธาร ซึ่งเป็นแหล่งสำคัญต่อระบบนิเวศโดยรวมของประเทศชาติ ดอยอ่างขางได้เกิดปัญหาดังกล่าวเช่นเดียวกัน

ครั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสละพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นจำนวน ๑,๕๐๐ บาท เพื่อซื้อที่ดินและไร่จากชาวไทยภูเขาในบริเวณดอยอ่างขาง ส่วนหนึ่งใช้เป็นสถานีดำเนินการทดลองปลูกไม้เมืองหนาว เป็นสถานีวิจัยแห่งแรกเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๑๒ โดยมีวัตถุประสงค์ให้นำผลการทดลอง ค้นคว้า และวิจัยไปส่งเสริมให้ชาวไทยภูเขาในพื้นที่ไปปลูกเพื่อทดแทนการปลูกฝิ่น เพื่อจะได้ตั้งหลักแหล่งที่อยู่ที่แน่นอนไม่ต้องอพยพเคลื่อนย้ายไปที่อื่น อันเป็นแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และดินน้ำลำธาร

๒. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะเรียง

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พุทธศักราช ๒๕๓๖ มีราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขา มีวัตถุประสงค์ให้ชาวไทยภูเขาดำเนินงาน ดังนี้

- เพื่อให้ปลูกพืชเศรษฐกิจแทนพืชเสพติด
- เพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นคนไทยที่มีความสามารถช่วยเหลือตนเองได้
- เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ

พืชเกษตรกรรมที่เป็นพืชเดิมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สะเรียง คือ ถั่วแดงหลวง มันฝรั่ง และ

เห็ดหอม

๓. โครงการตามพระราชดำริ

โครงการตามพระราชดำริ คือ โครงการที่ทรงวางแผนพัฒนาและให้รัฐบาลร่วมดำเนินการตามพระราชดำริ โดยเหตุที่รัฐบาลเชื่อมั่นในหลักการของพระองค์อยู่แล้ว จึงร่วมผสมผสานกันเป็นอย่างดี หน่วยงานรัฐบาลที่ร่วมมือทั้งฝ่ายพลเรือน และ ฝ่ายทหาร โครงการประเภทนี้ในปัจจุบันมีอยู่ในทุกภาคของประเทศ

ตัวอย่างโครงการตามพระราชดำริ

๑. โครงการฝนหลวง

จากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยพสกนิกรในท้องถิ่นทุรกันดาร ที่ต้องประสบกับความแห้งแล้ง ขาดแคลนน้ำสำหรับการบริโภคและเพาะปลูก จึงทรงมีพระราชดำริที่จะนำเอากรรมวิธีทำฝนเทียมมาใช้แก้ปัญหาคขาดแคลนน้ำ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้สนองพระราชดำริ โดยการค้นคว้าวิจัยและทดลองทำฝนเทียมตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๑๙ และในที่สุดได้ทำการทดลองปฏิบัติการทำฝนเทียมเป็นครั้งแรกที่อำเภอปากช่อง จ.นครราชสีมา เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๒ และทดลองปฏิบัติการเรื่อยมาจนประสบความสำเร็จในปีพุทธศักราช ๒๕๑๔ ตลอดระยะเวลาจนกระทั่งปัจจุบันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัย ติดตามผลและมีพระราชกระแสรับสั่งให้แก้ไขปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตลอดมา

๒. โครงการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมกรุงเทพมหานคร

ปัญหาน้ำท่วม เป็นปัญหาสำคัญของกรุงเทพมหานคร ซึ่งสร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นหลายประการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยกำหนดแนวทางการแก้ไขไว้ ดังนี้

๑. การเร่งระบายน้ำออกจากพื้นที่น้ำท่วมขัง เนื่องจากฝนตกหนัก ได้แก่
 - ๑.๑ พระราชดำริในการผันน้ำในทุ่งดอนเหนือและด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร ลงทางใต้ ออกสู่ทะเล โดยผ่านระบบการระบายน้ำ
 - ๑.๒ พระราชดำริในการเร่งระบายน้ำท่วมขังในเขตพระโขนง และย่านบางนา ออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยา
 - ๑.๓ พระราชดำริในการเร่งระบายน้ำท่วมขังในเขตภาษีเจริญ หนองแขม และบางขุนเทียน เพื่อเป็นการบรรเทาภาวะน้ำท่วมในบริเวณพื้นที่ฝั่งธนบุรี
๒. การจัดให้มีพื้นที่สีเขียว (Green Belt)
๓. การสร้างระบบป้องกันน้ำท่วมในเขตกรุงเทพมหานคร ที่เป็นเขตชุมชนหนาแน่น และเขตเศรษฐกิจ ประกอบด้วย
 - ๓.๑ การสร้างคันกันน้ำ
 - ๓.๒ การสร้างอาคารบังคับน้ำ
๔. การสร้างสถานที่เก็บน้ำตามจุดต่างๆ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
๕. การขยายทางน้ำหรือเปิดทางน้ำในจุดที่ผ่านทางหลวงหรือทางรถไฟ การปรับปรุงขุดลอกทางน้ำธรรมชาติ การกำจัดวัชพืช

นอกจากนี้ยังได้พระราชทานแนวทางในการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมอีก ๒ โครงการ ได้แก่

๑. โครงการผันน้ำจากด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานครลงสู่ทะเล
๒. โครงการแก้มลิง

๑. โครงการผันน้ำจากด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานครลงสู่ทะเล

เป็นการเร่งระบายน้ำที่มาจากด้านเหนือ ไปออกทางด้านตะวันออกและตะวันตกของกรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะผลักดันน้ำเหล่านั้นให้ไหลลงสู่ทะเล โดยใช้คลองสรรพสามิต ซึ่งเป็นคลองขนาดใหญ่เป็นที่ควบคุมระดับน้ำ พร้อมกับระบายน้ำลงสู่ทะเล

๒. โครงการแก้มลิง

เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ฝั่งธนบุรี โดยพระองค์ได้นำหลักการกินอาหารของลิงมาเปรียบเทียบให้ฟังว่าเวลาที่ลิงกินกล้วยแต่ยังไม่กลืน จะตุนเก็บไว้ที่แก้มทั้งสองข้าง เมื่อกล้วยหมดแล้วจึงค่อยๆ คุกกล้วยที่เก็บไว้นามากินอีก เช่นเดียวกับโครงการดังกล่าวนี้ คือ การผันน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา รวมทั้งคลองต่างๆ และน้ำที่ขึ้นมาจากภาวะน้ำทะเลหนุนมาเก็บไว้ที่บึงใหญ่ ตามหลักการของโครงการนี้ จะมีการขุดบึงขนาดใหญ่ไว้ที่ชายทะเล (บริเวณคลองสรรพสามิต) ลูบน้ำในบึงให้แห้ง เมื่อฝนตกก็รับน้ำที่มีจำนวนมากในพื้นที่เอาไว้ ในช่วงที่น้ำทะเลหนุนสูง ก็ปิดประตูระบายน้ำ ส่วนในช่วงระดับน้ำทะเลลดต่ำลงก็เปิดประตูระบายน้ำออก

นอกจากนั้น พระองค์ยังทรงมีพระราชดำริว่า พื้นที่ฝั่งธนบุรี ถ้าหากปล่อยทิ้งไว้จะเป็นแหล่งสะสมน้ำเสีย ซึ่งจะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการประกอบอาชีพของเกษตรกร อาชีพการทำนาทุ่งก็จะหายไป ดังนั้น จึงต้องใช้พื้นที่เป็นที่ระบายน้ำและเก็บกักน้ำไว้ใช้ในการประกอบอาชีพ ตลอดจนใช้น้ำที่มีอยู่ใล้น้ำเสียได้ด้วย

๔. โครงการในพระบรมราชานุเคราะห์

โครงการในพระบรมราชานุเคราะห์ คือ โครงการที่พระราชทานข้อเสนอแนะและแนวทางพระราชดำริให้เอกชนไปดำเนินการด้วยกำลังเงิน กำลังปัญญา และกำลังแรงงาน พร้อมทั้งติดตามผลงานให้ต่อเนื่องโดยภาคเอกชนเอง

ตัวอย่างโครงการในพระบรมราชานุเคราะห์

โครงการสาธารณกุศลไทยสำหรับเยาวชน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการสาธารณกุศลไทยสำหรับเยาวชนขึ้น โดยมีพระราชประสงค์ให้มีสาธารณกุศลไทยสำหรับเยาวชนได้ใช้เป็นตำราประกอบการเรียนในวิทยาการสาขาต่างๆ ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ พุทธศักราช ๒๕๑๒ โดยมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาต่างๆ เข้าร่วมประสานงาน เนื้อหาของสาธารณกุศล จะแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ตามระดับความยากง่าย คือ ส่วนแรกพิมพ์ตัวโต สำหรับเด็กอายุ ๘ - ๑๐ ปี ส่วนที่สอง เป็นหัวข้อขยายสำหรับเด็กอายุ ๑๑ - ๑๔ ปี และส่วนที่สาม เป็นเนื้อหาสำหรับเด็กอายุ ๑๕ ปีขึ้นไปจนถึงผู้ใหญ่

งบประมาณในการทำส่วนหนึ่งเป็นเงินโดยเสด็จพระราชกุศลที่มีผู้บริจาคเข้ามาและสโมสรไลออนส์สากลในประเทศไทยได้มีส่วนร่วมในการจัดหาทุนอุดหนุนด้วย

จากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ได้กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระปณิธานมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาลึกที่สำคัญๆ ของชาวชนบทเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวชนบทที่ยากจนใน ถิ่นทุรกันดาร และเมื่อพิจารณาการดำเนินงานตามโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริก็ปรากฏว่ามีลักษณะประสานสอดคล้อง และสนับสนุนต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาชนบทของรัฐในแผนพัฒนาเป็นอย่างมากหรือไม่ก็ช่วยเสริมในสิ่งที่รัฐยังมีช่องว่างอยู่ นอกจากนี้ ลักษณะการดำเนินโครงการฯ ยังสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในชนบทในพื้นที่ต่างๆ ตลอดจน คำนึงถึงผลกระทบหรือประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียของคนที่อยู่ในพื้นที่เป็นอันดับแรกก่อนเสมอ

ดังนั้น โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจึงมีศักยภาพสูงในการดำเนินงานและการพัฒนาตาม โครงการฯ ได้ส่งผลกระทบต่อปัญหาหลักของชาติอย่างเห็นได้ชัด จึงนับได้ว่า โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้มีบทบาท อย่างสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง

พระราชดำริเรื่องแหล่งน้ำและทฤษฎีใหม่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานดำริ เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบความยากลำบากจากการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร โดยทรงใช้หลักการของ “ทฤษฎีใหม่” อันเป็นการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตร โดยใช้ที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น

การจัดสรรพื้นที่อยู่อาศัยและทำกินให้แบ่งพื้นที่ ออกเป็น ๔ ส่วน ตามอัตราส่วน ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐ ซึ่งหมายถึงพื้นที่ส่วนที่หนึ่ง ประมาณ ๓๐% ให้ขุดสระเก็บกักน้ำ เพื่อให้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝนและใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์น้ำและพืชน้ำต่างๆ

พื้นที่ส่วนที่สอง ประมาณ ๓๐% ให้ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อให้เป็นอาหารประจำวันสำหรับครอบครัวให้เพียงพอตลอดปี เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้

พื้นที่ส่วนที่สาม ประมาณ ๓๐% ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคก็นำไปจำหน่าย

พื้นที่ส่วนที่สี่ ประมาณ ๑๐% เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ถนนหนทาง และโรงเรียนอื่นๆ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง

เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ปฏิบัติในที่ดินของตนจนได้ผลแล้ว ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูป กลุ่มหรือสหกรณ์ร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินการในด้าน

- (๑) การผลิต (พันธุ์พืช เตรียมดิน ซลประทาน ฯลฯ)
- (๒) การตลาด (ลานตากข้าว ยุ้ง เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต)
- (๓) การเป็นอยู่ (กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ)
- (๔) สวัสดิการ (สาธารณสุข เงินกู้)
- (๕) การศึกษา (โรงเรียน ศูนย์การศึกษา)
- (๖) สังคมและศาสนา

กิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม

เมื่อดำเนินการผ่านขั้นที่สองแล้ว เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือ ติดต่อกับประชาชน เพื่อจัดหาทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัท ห้างร้านเอกชน มาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคาร หรือบริษัทเอกชน จะได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ

- เกษตรกรขายข้าวได้ในราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา)
- ธนาคาร หรือบริษัทเอกชนสามารถซื้อข้าวบริโภคได้ในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือกตรงจากเกษตรกรและมาสีเอง)
- เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำเพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก (เป็นร้านค้าสหกรณ์ ราคาขายส่ง)
- ธนาคาร หรือบริษัทเอกชนจะสามารถกระจายบุคลากร เพื่อไปดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

ประโยชน์ของทฤษฎีใหม่

๑. ให้ประชาชนพอยู่พอกินสมควรแก่สภาพในระดับที่ประหยัด ไม่อดอยาก และเลี้ยงตนเองได้
๒. การขุดสระน้ำจะต้องสามารถเก็บกักน้ำได้ เพราะดินแต่ละท้องดินแตกต่างกัน ฉะนั้นต้องพิจารณาให้ดีและควรขอรับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดิน หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อน
๓. ให้พึงเข้าใจว่าขนาดของพื้นที่มีไร่หลักตายตัว ควรนำอัตราส่วน ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐ ไปปรับใช้
๔. การปลูกพืชหลายชนิด เช่น ข้าว ไม้ผล พืชผัก พืชไร่ อีกทั้งการเลี้ยงปลา หรือสัตว์อื่นๆ เกษตรกรสามารถนำมาบริโภคได้ทั้งปี เป็นการลดค่าใช้จ่ายในส่วนของอาหารและที่เหลือจำหน่ายเป็นรายได้แก่ครอบครัวได้
๕. ความร่วมมือร่วมใจของชุมชนจะเป็นกำลังสำคัญ เช่น การลงแรงช่วยเหลือกัน หรือที่เรียกว่า ลงแขก นอกจากนี้จะทำให้เกิดความรักความสามัคคีในชุมชนแล้ว ยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการจัดจ้างแรงงานได้อีกด้วย
๖. ในระหว่างการขุดสระน้ำ จะมีดินที่ถูกขุดขึ้นมาเป็นจำนวนมาก หน้าดินซึ่งเป็นดินดีควรนำไปกองไว้ต่างหาก เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชต่างๆ ในภายหลัง โดยนำมาเกลี่ยคลุมดินชั้นล่างที่เป็นดินไม่ดี ซึ่งอาจนำมาถมทำขอบสระน้ำ หรือยกร่องสำหรับปลูกไม้ผล

ทฤษฎีใหม่ที่สมบูรณ์

ทฤษฎีใหม่ที่ดำเนินตามธรรมชาติอาศัยแหล่งน้ำจากน้ำฝน ประสิทธิภาพยังอยู่ในลักษณะ “หมิ่นเหม่” เพราะหากปีไหนฝนน้อย อาจไม่มีน้ำเพียงพอ ฉะนั้นการที่จะทำให้ทฤษฎีใหม่สมบูรณ์ได้นั้น คือ สระเก็บกักน้ำจะต้องทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มความสามารถ โดยต้องมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่สามารถเพิ่มเติมน้ำในสระเก็บน้ำให้เต็มอยู่เสมอ

ประวัติย่อ
รองศาสตราจารย์รองทอง จันทร์รางสุ
พิธีกรผู้ดำเนินการอภิปราย

ประวัติส่วนตัว เกิดวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๔๘ ที่กรุงเทพมหานคร อายุ ๔๔ ปี

ประวัติการศึกษา

- ๒๕๓๐ นิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ๒๕๒๓ ปริญญาโททางกฎหมาย (LL.M) New York University
- ๒๕๒๓ เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- ๒๕๒๙ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ๒๕๓๕ นิเทศศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ประวัติรับราชการ

- ๑๕ เมษายน ๒๕๒๓ อาจารย์ ระดับ ๓ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปัจจุบัน คณะบดีคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- รองศาสตราจารย์ ระดับ ๙ ภาควิชากฎหมายการปกครองและกฎหมายทั่วไป
- ผู้อำนวยการหอประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตึกจักรพงษ์

ประสบการณ์อื่น

๑. กรรมการองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย
๒. กรรมการกฤษฎีกา ประเภทกรรมการร่างกฎหมาย
๓. ผู้บรรยายพิเศษโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจ
๔. กรรมการมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
๕. กรรมการมูลนิธิจุฬาภรณ์
๖. กรรมการสมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๗. อุปนายกสมาคมนักเรียนเก่าสาธิตปทุมวัน
๘. อดีตสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
๙. อดีตที่ปรึกษากฎหมายนายกรัฐมนตรี

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

- รัตนภรณ์ ภปร. ชั้นที่ ๕ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๒๗
- ประถมาภรณ์มงกุฎไทย ๕ ธันวาคม ๒๕๓๗
- ประถมาภรณ์ช้างเผือก ๕ ธันวาคม ๒๕๔๐
- จตุตถดิเรกคุณาภรณ์ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๐

คณะกรรมการอภิปรายและสัมมนา

๑. นายทวี พวงทะวาย	หัวหน้าคณะทำงาน
๒. นางบุญรักษา ชมชื่น	รองหัวหน้าคณะทำงาน
๓. นายวัชรินทร์ จอมพลาพล	รองหัวหน้าคณะทำงาน
๔. นายสิทธิชัย พิมพ์เสน	คณะทำงาน
๕. นายจเร พันธุ์เปรื่อง	คณะทำงาน
๖. นายธงชัย ดุลยสุข	คณะทำงาน
๗. นางบุษกร กลสิกร	คณะทำงาน
๘. สิทธิพร สรศักดิ์ เพียรเวช	คณะทำงาน
๙. นายสาริต ประเสริฐศักดิ์	คณะทำงาน
๑๐. นางสาวศุภพรรัตน์ สุขพุ่ม	คณะทำงาน
๑๑. นางสาวจงดเดือน วนะสุข	คณะทำงาน
๑๒. นางสาวปรัชญาภรณ์ อมรเวช	คณะทำงาน
๑๓. นายสันต์ชัย สิ้นจวบ	คณะทำงาน
๑๔. นายเอรวัตร อุ่ณกลาง	คณะทำงาน
๑๕. นายสุเทพ เขี่ยมคง	คณะทำงานและเลขานุการ
๑๖. นางสาวนวนันท์ วรรณทอง	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๗. นางสาวพรพิมล ศิริกันตัง	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

ออกแบบและจัดทำรูปเล่ม :

พิมพ์ที่ :

นายกิตติชาติ สัมพันธ์นิรันดร์

กองการพิมพ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

อาคารธนาคารทหารไทย ถนนศรีอยุธยา

พญาไท กรุงเทพฯ

โทร. ๖๔๔-๕๓๐๙

๗๒ พรรษามหาราชา
รัฐสภาเฉลิมพระเกียรติ